

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ ΚΑΜΥΔΟΝΙΟΥ

ΜΙΚΡΑ ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΑΤΡΑΙ

1892⁵

372.89 ΚΑΛ

24376

OLC

SECRET
SECRET

Όνομα μαθη

ΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΙΚΡΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ
ΦΟΙΤΩΝΤΩΝ.

—••••—
ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΥΠΟ
ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ ΚΑΛΥΔΩΝΙΟΥ

—••••—
ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο "ΦΟΙΝΙΣ", Π. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ

1892

Όνομα μαθητ.

ΜΙΚΡΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ.

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΦΟΙΤΩΝΤΩΝ.

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΥΠΟ

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ ΚΑΛΥΔΩΝΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο "ΦΟΙΝΙΞ", Π. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ

1892

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ. ΒΙΒΛ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ.
ΗΓΟΡΑΣΘΗ ΤΗΝ 14/11/1963

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογρα-
φὴν τοῦ συγγραφέως.

564
KA
24376

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ.

1. Ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ζήσῃ μόνος εἰς τὴν ζωὴν του· ἔχει χρεῖαν καὶ ἄλλων ἀνθρώπων· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν νοῦν καὶ τὴν γλῶσσαν διὰ νὰ συνεννοῆται μετὰ τῶν ὁμοίων του καὶ ν' ἀποτελῇ μετ' αὐτῶν κοινωσίαν.

2. Μόνος ὁ ἄνθρωπος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας του· δὲν δύναται νὰ εἶνε καὶ γεωργὸς διὰ νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν καὶ ἀπολαμβάνῃ τοὺς καρποὺς αὐτῆς, καὶ ὑποδηματοποιὸς διὰ νὰ κατασκευάζῃ τὰ ὑποδήματά του, καὶ νηματουργός, καὶ ὑφάντης, καὶ ράπτῃς διὰ νὰ κατασκευάζῃ τὰ

ἐνδύματά του, καὶ σιδηρουργός, καὶ ξυλουργός καὶ τόσα ἄλλα νὰ ἔχη ἐπαγγέλματα, τὰ ὅποια εἶνε ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς αὐτόν. Διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι κάμνουν κοινωνίαν μεταξύ των καὶ λαμβάνει ἕκαστος χωριστὸν ἐπάγγελμα, καὶ οὕτω διαμοιράζονται αἱ ἐργασίαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκαστος δηλαδὴ καταγίνεται εἰς τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον τοῦ ἀρέσκει ἢ εἶνε ἐπιτηδειότερος, καὶ οὕτως ἡ κοινωνία ἔχει πάντα, ὅσα χρειάζονται αἱ οἰκογένειαι καὶ οἱ ἄνθρωποι.

3. Οἱ ἄνθρωποι κτίζουν **οἰκίας** διὰ νὰ κατοικοῦν ἐντὸς αὐτῶν καὶ προφυλάσσωνται ἀπὸ τὸ ψύχος καὶ ἀπὸ τὴν θερμότητα· κτίζουν **σχολεῖα** διὰ νὰ μαθῶνουν γράμματα, καὶ **ναοὺς** ἐντὸς τῶν ὁποίων προσεύχονται καὶ εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια δίδει, καὶ τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς προφυλάττῃ ἀπὸ κάθε κακόν. Κτίζουν **νοσοκομεῖα** ἐντὸς τῶν ὁποίων θεραπεύονται οἱ ἀσθενεῖς, **φρενοκομεῖα** ἐντὸς τῶν ὁποίων νοσηλεύονται οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι πάσχουσι τὰς φρένας· **πτωχοκομεῖα** διὰ τοὺς πτωχοὺς γέροντας καὶ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ ἐργασθῶσιν, οἷον τυφλοὺς, χωλοὺς, παραλυτικούς κλπ. καὶ ἐν γένει κτίζουν πολλὰ οἰκοδομήματα χρησιμώτατα εἰς τὸν βίον αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, λεγόμενα **φιλανθρωπικὰ** καταστήματα.

4. Πολλαὶ οἰκίαι ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης κείμεναι κάμνουν τὴν **συνοικίαν** ἢ **ἐνωρίαν**· εἰς ἐκάστην συνοικίαν ὑπάρχει σχολεῖον καὶ ναός, ἐπομένως ἐκάστη συνοικία ἔχει **διδάσκαλον καὶ ἱερέα**.

5. Ὅπου αἱ συνοικίαι εἶνε πολλαὶ καὶ ἐπομένως καὶ οἱ ναοὶ πολλοὶ καὶ τὰ σχολεῖα πολλά, ὁ τόπος ἐκεῖνος λέγεται **πόλις**. Ὅταν δὲ εἶνε μία μόνη συνοικία καὶ ἐπομένως ἓν σχολεῖον καὶ εἰς ναός, ὁ τόπος ἐκεῖνος λέγεται **κῶμη**. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ μικραὶ κῶμαι αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουσιν οὔτε ναὸν οὔτε σχολεῖον. Πόσον ἀτυχεῖς εἶνε οἱ χωρικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἀναγκάζονται νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των εἰς ἄλλην κῶμην διὰ νὰ μάθωσι γράμματα, καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς ἄλλην κῶμην διὰ νὰ ἐκκλησιάζωνται.

6. Μικρὰ πόλις ἢ μεγάλη κῶμη λέγεται **πολίχνη**.

7. Λέγομεν ὅτι πόλις τις ἢ κῶμη τις εἶνε μικρὰ ἢ μεγάλη, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκιῶν ἢ τῶν οικογενειῶν καὶ τοῦ **πληθυσμοῦ** τῶν κατοίκων.

Αἱ κῶμαι λόγου χάριν ἔχουσι περὶ τὰς 100 οἰκίας ἢ οικογενείας. Αἱ πολίχναι πλείονας τῶν ἑκατὸν καὶ αἱ πόλεις πολλὰς. (*)

8. Ἐκάστη κῶμη καὶ ἐκάστη πόλις ἢ πολίχνη ἔχει ἴδιον ὄνομα. (**)

9 Ἐντὸς τῆς συνοικίας, τῆς πόλεως, τῆς κώμης, ὑπάρχουσιν **ὁδοί, πλατεῖαι, κῆποι, κρήναι, πῆδακες, φρέατα** καὶ ἄλλα πράγματα.

(*) Ἐνταῦθα ἀρμόζει καὶ πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἐρώτησις. — Τί εἶνε ὁ τόπος τὸν ὁποῖον κατοικεῖς; Εἶνε πόλις; πολίχνη; ἢ κῶμη;

(**) Πῶς ὀνομάζεται ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον κατοικεῖς;

Πάντα δὲ ταῦτα εἶνε ἀναγκαῖα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὅπου αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ πλατεῖαι εἶνε περιποιημένοι καὶ ἔχουσι φυτευμένα δένδρα, ὅπου ὑπάρχουσι κῆποι ὠραῖοι καὶ πολλοὶ καὶ κρῆναι μὲ ἄφθονα καὶ καθαρὰ νερά, ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἐξηυγενισμένοι καὶ προκομμένοι. Ὅπου ὅμως αἱ ὁδοὶ εἶνε στεναί, δύσβατοι, τὸν χειμῶνα γεμίζουν ἀπὸ θόρυβον καὶ τὸ θέρος ἀπὸ χύματα, ὅπου δὲν ὑπάρχουν δροσεροὶ κῆποι καὶ ἄφθονα νερά, ἐκεῖ ἀναμφισβότως οἱ ἄνθρωποι ὄχι μόνον δὲν εἶνε προσδευμένοι καὶ ἀγνοοῦν τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑγεία αὐτῶν κινδυνεύει νὰ πάθῃ καὶ νὰ ζήσουν ὀλίγον καιρόν.

10. Αἱ ὁδοὶ ὑπάρχουσιν ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην συνοικίαν, ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην κώμην ἢ πόλιν. Αἱ ὁδοὶ εἶνε ἀναγκαιόταται εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει δὲ χάριν τῆς ὑγείας νὰ εἶνε καθαραὶ καθὼς καὶ αἱ οἰκίαι.

11. Αἱ ὁδοὶ εἶνε διαφόρων εἰδῶν. Ἄλλαι μὲν εἶνε πολὺ στεναὶ καὶ βαίνονται μόνον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μικρῶν ζώων· αὗται λέγονται **ἄτραποι**. Ἄλλαι εἶνε εὐρύχωροι καὶ καλῶς ἐστρωμένοι, ὥστε νὰ διέρχωνται δι' αὐτῶν κάρρα καὶ ἄμαξαι, καὶ λέγονται **ἀμαξητοί**. Ἄλλαι δὲν εἶνε μὲν ἄτραποι ἀλλ' οὔτε καὶ ἀμαξητοί· δύνανται δὲ μόνον νὰ διέρχωνται δι' αὐτῶν εὐκόλως ἵπποι, ὄνοι καὶ ἡμίονοι. Ἄλλαι τέλος εἶνε ἐστρωμένοι διὰ σιδηρῶν ῥάβδων καὶ λέγονται **σιδηροῦδρομοὶ καὶ τροχιοῦδρομοὶ**.

12. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει μόνον χρεῖαν τῆς κοινω-
νίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ πολλῶν
ζῶων. Τὰ ζῶα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται ὁ ἄνθρωπος
εἰς τὰς ἀνάγκας του λέγονται **κατοικίδια ζῶα**. τοι-
οῦτα εἶνε ὄπλος, ὁ ὄνος, ὁ ἡμίονος, ὁ κύων, ἡ γαλῆ,
τὸ πρόβατον, ἡ αἶξ, ὁ χοῖρος, ἡ θρῆς, ὁ ἀλέκτωρ, ἡ
γῆσσα, ὁ χῆρ, ἡ περιστέρα καὶ λοιπὰ.

13. Ἀφ' οὗ ἐξετάσωμεν καλῶς ὅλα τὰ ἄξια πα-
ρατηρήσεως μέρη εἰς τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον κατοικ-
οῦμεν, θὰ ἐξέλθωμεν εἰς τὴν ἐσοχὴν. (*)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ζῆ
σὴ μόνος ἐν τῷ κόσμῳ;

Διὰ τοῦτο τὶ κάμνει;

2. Ἦ κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι
διὰ νὰ ἐπαρκῶσιν εἰς τὰς ἀνάγ-
κας των;

3. Ἦ οὐ κατοικοῦσιν οἱ ἄνθρω-
ποι καὶ διὰ τί;

Τί χρησιμεύουσι τὰ σχολεῖα
καὶ οἱ ναοί;

Ποῖα λέγονται νοσοκομεῖον,
φρενοκομεῖον, πτωχοκομεῖον κλπ;

Ἦ ὡς λέγονται μὲ ἐν κοινὸν
ὄνομα τὰ καταστήματα ταῦτα;

4. Ἦ λέγεται συνοικία ἢ ἐνωρία;

5. Τί λέγεται πόλις; Ἦ κώμη;

Ἦ γὰρ ὄντι κῶμαι χωρὶς σχο-
λεῖον καὶ ναόν;

6. Τί λέγεται πόλις;

7. Ἦ καλεῖται πλῆθυσμός;

8. Ποῖον τὸ ὄνομα τοῦ τόπου
εἰς ὃν κατοικεῖς;

9. Ἦ ἀντικείμενα ὑπάρχου-
σιν ἐντὸς τῆς συνοικίας καὶ τῆς
κώμης ἢ πόλεως;

Τί χρησιμεύουσι ταῦτα;

Ἦ ὅτε τόπος τις λέγεται προο-
δευμένος καὶ ἐξηυγενισμένος;

Ἦ ὁ τόπος τὸν ὁποῖον κατοικεῖς
εἶνε προοδευμένος καὶ ἐξηυγε-
νισμένος;

10. Ἦ χρησιμεύουσιν αἱ ὁδοί;

11. Πόσον εἰδῶν ὁδοὶ ὑπάρ-
χουσιν;

12. Ἦ οὐ λέγονται κατοικίδια ζῶα;

13. Ἦ οὐ θὰ μεταβῶμεν, ἀφ' οὗ
σπουδάσωμεν τὸν τόπον εἰς τὸν
ὁποῖον κατοικοῦμεν;

(*) Ὁ διδάσκαλος θὰ δεῖξῃ μὲν ἐπιτοπίως πάντα τὰ μέρη τοῦ
τόπου τῆς κατοικίας, ἀλλὰ καὶ θὰ ἰχνογραφῆσῃ τὸ διάγραμμα αὐ-
τοῦ, διδάσκων τοὺς μαθητὰς νὰ ὀρίζωσιν ἐν τῷ διαγράμματι τούτῳ
τὰς θέσεις τῶν σπουδαιότερων ἀντικειμένων.

Η ΠΕΡΙΞ ΧΩΡΑ.

1. **Ἐξοχή** λέγεται ἡ χώρα περίξ τοῦ τόπου εἰς τὸν ὅποιον κατοικοῦμεν. Ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἀγροί, *λειμῶνες, ρύακες, ποταμοί, λίθοι, ὄρη, πηγαί, δάση, πεδιάδες, κοιλάδες, λίμναι, ἔλη, ἐλαιῶνες, ἀμπελι καὶ λοιπά.*

2. Εἰς τὴν ἐξοχὴν πρέπει νὰ πηγαίνωμεν συχνά, διότι τοῦτο εἶνε καὶ εὐχάριστον καὶ ὠφέλιμον εἰς τὴν ὑγείαν μας.

3. **Ἄγροί** λέγονται τὰ μέρη τῆς γῆς, τὰ ὅποια οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦσι καὶ σπεύρουσι σῖτον, κριθήν, ἀραβόσιτον, βρώμον, σίσαμον καὶ ἄλλους δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ὄσπρια· φυτεύουσι γεώμηλα, πέποννας, μηλοπέποννας, τεῦτλα (κοκκινογούλια) καὶ ἄλλα διάφορα λαχανικά, πρὸς τούτοις ἀμπέλους καὶ σταφίδαμπέλους, καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, καὶ ἐν γένει φυτὰ χρήσιμα εἰς τὴν διατροφήν καὶ συντήρησιν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων.

4. Δὲν εἶνε ὅμως πάντες οἱ τόποι τῆς γῆς κατάλ-

ληλοι, διὰ τὴν παράγωσιν τούτων αὐτῶν φυτικῶν καρπῶν· λόγου χάριν δὲν εὐδοκιμεῖ εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος ἢ ἄμπελος ἢ ἡ ἔλαια ἢ τὸ ὄριζιον· διὰ τοῦτο ἄλλα μὲν μέρη φημίζονται διὰ τὴν καλὴν παραγωγὴν τούτου καὶ ἄλλα δι' ἐκείνου τοῦ εἴδους τῶν καρπῶν τῆς γῆς. π. χ. αἱ Καλάμαι φημίζονται διὰ τὰ σύκα, τὸ Αἴγιον διὰ τὴν κορινθιακὴν σταφίδα, αἱ Ἀθῆναι διὰ τὰς ὠραίας σταφυλάς κλπ.

5. Εἰς πολλοὺς ἀγροὺς σπεύρεται χόρτος χρήσιμος εἰς τροφήν τῶν ζώων καὶ ὅταν εἶνε χλωρὸς καὶ ἀφ' οὗ ξηρανθῇ. Οἱ τοιοῦτοι ἀγροὶ λέγονται **λειμῶνες** (λειθάδια.)

6. Ἄλλοι μὲν ἀγροὶ ποτίζονται ἀπὸ μόνας τὰς βροχάς, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῶν **ρύακας** καὶ τῶν **ποταμῶν**.

7. Τὸ μέρος ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐξέρχεται τὸ ὕδωρ τῶν ρυάκων καὶ τῶν ποταμῶν λέγεται **πηγή**. Τὸ μέρος τῆς γῆς, τὸ ὅποιον εἶνε σκεπασμένον ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, λέγεται **κοίτη**. Τὰ δὲ μέρη τῆς γῆς τὰ ὅποια βρέχει ὁ ποταμὸς καθ' ὅλον τὸ μήκος αὐτοῦ λέγονται **ὄχθαι**. Τὸ μέρος ὅπου ὁ ποταμὸς χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν λέγεται **ἐκβολή**.

8. **Βουνὰ ἢ ὄρη** λέγονται τὰ πολὺ ὑψωμένα μέρη τῆς ξηρᾶς. Τὰ πλείοστα εἶνε βραχώδη, τὰ χαμηλότερα εἶνε σκεπασμένα ἀπὸ δένδρα.

9. Τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ὄρους ὀνομάζεται **κορυφή** καὶ τὸ κατώτατον **ὕψωρεια** ἢ **πρόποδες**. τὸ δὲ μεταξὺ τῆς κορυφῆς καὶ τῶν ὑψωρειῶν μέρος ἧτοι ἡ ράχης τοῦ βουνοῦ λέγεται **κλιτύς**.

10. Τὰ ὄρη χρησιμεύουσι διὰ νὰ μᾶς δίδωσι τοὺς λίθους μὲ τοὺς ὁποίους κτίζομεν τὰς οἰκίας, ἔχουσιν ἐντὸς αὐτῶν μεγάλας κοιλότητας γεμάτας ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς τὰ ὁποῖα γίνονται ἔξω καὶ σχηματίζουσι τοὺς ρύακας καὶ τοὺς ποταμούς.

11. Μερικὰ ὄρη ἔχουσιν εἰς τὴν κορυφὴν αὐτῶν μεγάλην ὀπὴν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξέρχεται καπνός, φλόγες, τέφρα καὶ ἄλλαι ὕλαι. Τὰ ὄρη ταῦτα λέγονται **ἠφαίστεια**. Ἡ ὀπὴ ἢ τὸ στόμιον τῶν ἠφαιστείων ὀνομάζεται **κρατῆρ**.

12. Μικρὰ ὑψώματα χωμάτων τὰ ὁποῖα εἶνε κατάλληλα διὰ καλλιέργειαν λέγονται **γῆλοφοι**.

13. Μεγαλῆτερα δὲ τῶν γηλόφων ὑψώματα γῆς λέγονται **λόφοι**. Οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε πετρώδεις καὶ μόνον εἰς τὰ χαμηλὰ αὐτῶν μέρη εἶνε κατάλληλοι διὰ καλλιέργειαν.

14. Ἐκτασις γῆς, χωρὶς ὄρη καὶ μεγάλα ὑψώματα, λέγεται **πεδιάς**. Μικρὰ πεδιάς εὕρισκομένη μεταξὺ ὄρέων λέγεται **κοιλιάς**.

15. Ἐκτὸς τῶν ρυάκων καὶ τῶν ποταμῶν καὶ

τῶν φρεάτων, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα μέρη περίξ τῶν κωμῶν καὶ τῶν πόλεων, τὰ ὅποια εἶνε σχεπασμένα ἀπὸ ὕδατα.

16. Ἐκτασις ὕδατος περιτριγυρισμένη ἀπὸ ξηρὰν λέγεται **λίμνη**· αἱ λίμναι εἶνε ἄλλαι μὲν μικραὶ ἄλλαι δὲ τόσον μεγάλαι, ὥστε πλέουσι πλοῖα καὶ ἀλιεύονται ἰχθύες ἐντὸς αὐτῶν.

17. Μέρη δὲ εἰς τὰ ὅποια λιμνάζουσι τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς λέγονται **τέλματα ἢ ἔλη**. Τὰ ἔλη εἶνε ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ἀναδίδουσι μολυσματικὰς ἀναθυμιάσεις, αἱ ὅποιαi προξενοῦν πυρετοὺς καὶ ἄλλας ἀσθενείας.

18. Τὰ μέρη εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ πυκνὰ δένδρα ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, λέγονται **δάση**. Τὰ δάση χρησιμεύουσι διὰ νὰ μᾶς χορηγῶσι ξυλείαν διὰ τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰ πλοῖα, καὶ καύσιμον ὕλην, καὶ δι' ἄλλας ἀκόμη χρείας.

19. Εἰς τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγροὺς ζῶσι πολλὰ ἄγρια ζῷα τετράποδα, πτηνὰ καὶ ἔρπετά· καθὼς ὁ λαγῶς, ἡ δορκάς, ὁ θῶς, ὁ λύκος, ἡ ἔλαφος, ὁ ἀγριοῖχιρος, ἡ πέρδιξ, ὁ κότσιφος, ἡ ἀηδῶν, ἡ γλαυξ, ἡ χελώνη, ὁ ὄφις, ἡ σαῦρα, καὶ ἄλλα

ζῶα μικρά και μεγάλα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἴδωμεν ζῶντα ἢ νεκρὰ ἢ και εἰς εἰκόνας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

1. Τί καλεῖται ἐξοχή; Τί ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ;	10. Τί χρῆσιμεύουσι τὰ ὄρη;
2. Πρέπει νὰ μεταβαίνωμεν εἰς τὴν ἐξοχὴν; Και διατί;	11. Πότε λέγονται ἠφαίστειαι; τί καλεῖται κρατήρ;
3. Τί λέγεται ἀγρός;	12. Τί καλεῖται γήλοφος;
4. Εἰς ὅλους τοὺς τόπους παράγονται οἱ αὐτοὶ καρποί;	13. Τί καλεῖται λόφος;
5. Τί καλεῖται λιμῶν;	14. Τί καλεῖται πεδιάς; τί κοιλάς;
6. Πῶς ποτίζονται οἱ ἀγροί;	15. Τί καλεῖται λίμνη;
7. Τί λέγεται πηγὴ; τί κοίτη; τί ὄχθαι; τί ἐκβολαί;	16. Τί καλοῦνται τέλματα ἢ ἔλη.
8. Τί λέγεται βουνὸν ἢ ὄρος;	17. Ποῖα λέγονται δάση; τί χρῆσιμεύουσι τὰ δάση;
9. Τί καλεῖται κορυφή; τί πρόποδες; τί κλιτύς;	18. Τίνα ζῶα εὐρίσκονται ἐν τῶν δασῶν;

ΟΡΙΖΩΝ.

1. Ἐὰν σταθῶμεν εἰς ἀνοιχτὸν μέρος τῆς ἐξοχῆς καὶ παρατηρήσωμεν περίξ μας, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ ὄρασις μας φθάνει εἰς ἀρκετὰ μεγάλην ἀπόστασιν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν καὶ τὰ πολὺ ἀπομεμακρυσμένα ἀντικείμενα. Τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον περιορίζεται ἡ ὄρασις μας περίξ ἡμῶν λέγεται **ὀρίζων** καὶ φαίνεται ὡς κύκλος, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὸν οὐρανὸν ἀπὸ τῆς γῆς, ἄνωθεν δὲ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν φαίνεται ὁ οὐρανὸς ὡς θόλος. Ἐὰν ἀναβῶμεν εἰς ὑψωμά τι ἢ λόφον, ὁ ὀρίζων φαίνεται μεγαλήτερος.

2. Τὸ μέρος τοῦ ὀρίζοντος εἰς τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει ὁ ἥλιος τὴν πρωΐαν λέγεται **ἀνατολή**.

3. Ἐὰν στρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου πρὸς τὴν ἀνατολήν, τὸ ὀπισθὲν σου μέρος τοῦ ὀρίζοντος λέγεται **δύσις**, διότι ἐκεῖ ὁ ἥλιος δύεται. Τὸ πρὸς τὴν δεξιάν

σου χείρα λέγεται **νότος** ἢ **μεσημβρία** καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀριστερὰν **ἄρκτος** ἢ **βορρᾶς**.

4. Ἀνατολῇ, δύσει, βορρᾶς, νότος, εἶνε τὰ τέσσαρα κύρια μέρη τοῦ ὀρίζοντος, καὶ σημειοῦνται συντομίας χάριν μὲ τὰ ἀρχικά γράμματα Α. Δ. Β. Ν.

5. Ὁ ἥλιος δίδει εἰς ἡμᾶς τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν αὐτοῦ, ὁ οὐρανὸς φαίνεται φωτισμένος μὲ ὀλίγον, ἀλλ' ὠραῖον φῶς. Τοῦτο τὴν μὲν πρωΐαν λέγεται **λυκαυγές**, τὴν δὲ ἑσπέραν **λυκόφως**.

6. Ἀπὸ τὰ τέσσαρα κύρια μέρη τοῦ ὀρίζοντος πνέουσιν οἱ τέσσαρες κυριώτατοι ἄνεμοι· ἀπὸ ἄρκτου μὲν ὁ **Βορρᾶς** (βορειᾶς), ἀπὸ ἀνατολῶν ὁ **Ἀπηνλιώτης** (τρεμουντάνα), ἀπὸ μεσημβρίας ὁ **Νότος** (νοτιά), καὶ ἀπὸ δυσμῶν ὁ **Ζέφυρος** (μαΐστρος).

7. Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων τούτων ἀνέμων, πνέουσι καὶ ἄλλοι μετὰξὺ αὐτῶν τὸ ὄλον 32, ἔχοντες διάφορα ὀνόματα. Ἄλλ' οἱ δευτερεύοντες ἄνεμοι εἶνε ὁ **Μέσης** ἢ **Καιρίας** βορειοανατολικὸς (ΒΑ.) ὁ **Σῦρος** νοτιοανατολικὸς (ΝΑ.), ὁ **Ἀψ** νοτιοδυτικὸς (ΝΔ.) καὶ ὁ **Ἀργέστης** βορειοδυτικὸς (ΒΔ.)

8. Θὰ ἐξετάσωμεν ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐξοχῆς τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὅποιον κατοικοῦμεν· θὰ ἴδωμεν τί κεῖται πρὸς ἀνατολάς, τί πρὸς δυσμάς, τί πρὸς ἄρκτον,

τί πρὸς μεσημβρίαν. Θὰ μάθωμεν πρὸς ποῖον μέρος τοῦ ὀρίζοντος διευθύνεται ἐκάστη ὁδὸς καὶ ποῦ ὑπάγει αὕτη, καὶ λοιπά. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν κάμνομεν τὰς **ἐκδρομὰς** ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ διδασκάλου.

9. Καὶ δὲν πρέπει μόνον νὰ ἡξεύρωμεν καλῶς πάντα τὰ μέρη καὶ τὰ ἀντικείμενα τοῦ τόπου εἰς τὸν ὅποσον κατοικοῦμεν καὶ τῶν ἐξοχῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθωμεν καὶ νὰ ἰχνογραφῶμεν ὅλην τὴν χώραν· νὰ ἡξεύρωμεν νὰ θέτωμεν ἕκαστον ἀντικείμενον εἰς τὴν θέσιν του, καὶ τίνα μέρη ἢ ἀντικείμενα κεῖνται πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς βορρᾶν, πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν. Τοιοῦτοτρόπως θὰ μάθωμεν νὰ κάμνωμεν καὶ ἡμεῖς μικροὺς **χάρτας**, ὁμοίους μὲ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἔχει τὸ βιβλίον, καὶ τοὺς ὁποίους βλέπομεν κρεμαμένους εἰς τοὺς τοίχους.

10. Οἱ τοιοῦτοι χάρται λέγονται **τοπογραφικοὶ καὶ γεωγραφικοὶ**· χρησιμεύουσι δὲ ἵνα μαθηθῶμεν τὴν θέσιν τῶν διαφόρων πόλεων, κωμῶν, ὀρέων, ποταμῶν, λιμνῶν καὶ λοιπῶν ἀντικειμένων διαφόρων μερῶν, εἰς τὰ ὅποια δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπάγωμεν καὶ ἴδωμεν αὐτά. (*)

(*) Ὁ διδάσκαλος θὰ ἰχνογραφήσῃ ἐπὶ τοῦ πίνακος τὰ κυριώτατα τῶν ἐξοχικῶν μερῶν καὶ θὰ πράξῃ ὅτι εἶπομεν περὶ τοῦ τόπου τῆς κατοικίας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1.) Τί καλεῖται ὀρίζων;
2.) Τί λέγεται ἀνατολή;
3.) Τίνα τὰ κύρια μέρη τοῦ ὀρίζοντος;
4.) Πῶς σημειοῦνται ταῦτα;
5.) Τί καλεῖται λυκαυγές; τί λυκόφως;
6.) Τίνες οἱ 4 κυριώτατοι ἀνεμοί; | 7. Τίνες οἱ δευτερεύοντες ἀνεμοί;
8.) Διατί κάμνωμεν τὰς ἐκ δροιάς;
9. Πῶς θὰ μάθωμεν νὰ κάμνωμεν μικροὺς χάρτας;
10 Τί χρησιμεύουσιν οἱ χάρτες; |
|---|---|

Ο ΔΗΜΟΣ

1. Μία μόνη πόλις ἢ κώμη μετὰ τῶν πέριξ αὐτῆς κωμῶν, ἀποτελοῦν ἓνα **δήμιον**.

2. Ἐκαστος δήμιος διευθύνεται ὑπὸ τοῦ **δημάρχου**. Ἡ πόλις ἢ ἡ κώμη εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει τὸ **δημαρχεῖον** δηλαδὴ τὸ γρασεῖον τοῦ δημάρχου, καλεῖται **πρωτεύουσα τοῦ δήμου**· εἰς δὲ τὰς κώμας, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει δημαρχεῖον, προϊστάται ὁ **δημαρχικὸς πᾶρεδρος** τῆς κώμης.

3. Ὅπως ὁ οἰκογενειάρχης διευθύνει τὰ τοῦ οἴκου του καὶ φροντίζει περὶ τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ καὶ τῆς διευθύνσεως, οὕτω καὶ **Δήμαρχος** φροντίζει περὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ Δήμου. Ὅπου λοιπὸν ὁ δήμαρχος εἶνε καλὸς καὶ ἐνάρετος, ἐν τῷ δήμῳ ἐκείνῳ ὑπάρχει ἡσυχία, τάξις καὶ ἀσφάλεια· ὅπου δὲ ὁ δήμαρχος δὲν εἶνε ἀνὴρ ἀγαθός, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀταξία καὶ τὸ κακόν.

4. Ἐκαστος δήμος ἔχει **δημοτικὸν συμβούλιον**, δηλαδή ὀλίγους ἐκλεκτοὺς ἄνδρας οἱ ὁποῖοι φροντίζουν μετὰ τοῦ δημάρχου διὰ τὴν καλὴν διεύθυνσιν τοῦ δήμου.

5. Ὁ Δήμαρχος, οἱ πάρεδροι καὶ οἱ δημοτικὶ σύμβουλοι, ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν οἱ ὁποῖοι συνεπλήρωσαν τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ὑπηρέτησαν εἰς τὸν στρατόν.

Εἶναι τιμὴ τὸ νὰ ὑπηρετήσῃ τις εἰς τὸν στρατόν καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εὐχώμεθα πάντες νὰ ζήσωμεν νὰ μεγαλώσωμεν καὶ νὰ εἴμεθα ὑγιεῖς, διὰ νὰ ὑπηρετήσωμεν τὴν πατρίδα.

6. Καθὼς εἰς τὸ σχολεῖον ὑπάρχει κανονισμὸς ὁ ὁποῖος παραγγέλλει, τί πρέπει νὰ κάμνωσιν οἱ μαθηταὶ καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ τί δὲν πρέπει, οὕτω καὶ εἰς τὸν δήμον ὑπάρχει κανονισμὸς, **Νόμος** λεγόμενος, ὁ ὁποῖος παραγγέλλει, τί πρέπει νὰ κάμνῃ ὁ δήμαρχος καὶ οἱ δημόται.

“Ὅσοι ἄνθρωποι σέβονται τὸν νόμον, καὶ πορεύονται κατ’ αὐτόν, αὐτοὶ εἶνε χρηστοὶ ἄνθρωποι· ὅσοι δὲ τοῦναντίον παραβαίνουσι τὸν νόμον, αὐτοὶ δὲν εἶνε καλοὶ ἄνθρωποι.

7. Διὰ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, ὑπάρχουσιν εἰς ἕκαστον δήμον **ἀστυνόμος** καὶ **ἀστυφύλακες**· διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἀγρῶν ὑπάρχουσιν **ἀγροφύλακες**, διὰ τὴν φύλαξιν τῶν δασῶν **δασο-**

φύλακες, καὶ ἐν γένει διὰ τὴν φύλαξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας **χωροφύλακες**.

8. Ὁ δὲ **στρατός** χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ φυλάττῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἔθνους μας, καὶ νὰ πολεμῇ καὶ καταδιώκῃ τοὺς ληστές.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί καλεῖται δῆμος;	6. Τί λέγεται νόμος;
2. Τίς διευθύνει τὸν δῆμον;	6. Τίνες ὑπάρχουσι διὰ τὴν φύλαξιν τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον κατοικοῦμεν, τίνες λέγονται δασοφύλακες ;
3. Ἦνα τὰ ἔργα τοῦ δημάρχου;	
4. Μόνος ὁ δήμαρχος φροντίζει περὶ τοῦ δήμου;	8. Τί χρησιμεύει ὁ στρατός;
5. Πῶς διορίζεται ὁ Δήμαρχος καὶ οἱ δῆμ. Σύμβουλοι;	

(Γιχνογράφησις τοῦ ὅλου δήμου πρῶτον ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ εἶτα ἐπὶ τοῦ τετραδίου.)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΙΚΕΙΟΥ ΔΗΜΟΥ.

— Ποῖον εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ δήμου εἰς τὸν ὁποῖον κατοικεῖς;	μου σου. δηλαδὴ ποῖος δῆμος εἶνε πρὸς βορρᾶν, ποῖος πρὸς νότον ποῖος πρὸς δυσμάς, καὶ ποῖος πρὸς ἀνατολάς;
— Πῶς ὀνομάζεται ὁ τωρινὸς δήμαρχος; Πότε ἔγεινεν ἡ ἐκλογή του; Μετὰ πόσον χρόνον θὰ ἔχωμεν νέας δημοτικὰς ἐκλογάς;	— Ποῖον μέρος τοῦ ὀρίζοντος θὰ διευθυνθῶ, διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν δεῖνα κώμην, ποῖον εἰς τὴν δεῖνα, τὴν δεῖνα κτλ.
— Πόσους δημοτικούς συμβούλους ἔχει ὁ δῆμός σου; Ποῖα τὰ ὀνόματα αὐτῶν;	Τὶ θὰ ἀπαντήσω καθ' ὁδὸν τι πρὸς δεξιάν; τι πρὸς ἀριστεράν;
— Πῶς ὀνομάζεται ὁ ἀστυνομὸς τοῦ δήμου σου;	— Ἔχει κανένα ποταμὸν ὁ δῆμός σου, καὶ ποῖον
— Ἄπὸ πόσας κώμας σύγκεται ὁ δῆμος ἐν τῷ ὁποίῳ κατοικεῖς; Ἦνα τὰ ὀνόματα αὐτῶν;	= Ἔχει κανὲν ὄρος ὁ δῆμός σου καὶ ποῖον;
— Ποῖα εἶνε ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου τούτου;	— Ἔχει καμμίαν λίμνην καὶ ποῖαν, κλπ κλπ.
— Ποῖα εἶνε τὰ ὄρια τοῦ δήμου σου.	

Ο ΝΟΜΟΣ.

1. Πολλοὶ δῆμοι κάμνουν τὸν νομόν.

/ 2. Ὁ νομὸς εἶνε μεγάλη ἔκτασις γῆς, τὴν ὁποίαν δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν με τούς ὀφθαλμούς εἰς οἷον-δήποτε ὑψηλὸν μέρος καὶ ἂν ἀνέλθωμεν. Διὰ τοῦτο θὰ γνωρίσωμεν αὐτὸν εἰς τὸν χάρτην, καὶ θὰ μαθώμεν περὶ αὐτοῦ εἰς τὸ παρὸν βιβλίον.

3. Τὸν νομόν διευθύνει ὁ **νομάρχης**, τὸν ὁποῖον διορίζει ὁ Βασιλεὺς μετὰ προηγουμένην πρότασιν τῆς Κυβερνήσεως.

4. Ὁ ἰδικὸς μας νομὸς μετὰ τῶν ἄλλων 15 νομῶν, ἀποτελοῦσι τὸ **Ἑλληνικὸν κράτος**. ἦτοι τὴν **Ἑλλάδα**.

Σημ. Εἰς τὸν διδάσκαλον ἀφίεται ἂν θέλῃ νὰ διδάξῃ πρῶτον τὸν οἰκείον δῆμον ἐκ τοῦ εἰδικοῦ μέρους ἢ καὶ πάντας τοὺς πέριξ δῆμους καὶ εἶτα νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τὸ περὶ Νομοῦ κεφάλαιον τοῦτο, ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν διδασκαλίαν ὅλης τῆς εἰσαγωγῆς καὶ εἶτα νὰ ἐπιληφθῇ τῆς διδασκαλίας τῶν δῆμων.

5. Ἡ Ἑλλάς λοιπὸν εἶνε ἐκτεταμένη χώρα· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλα κράτη ἀκόμη μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, ἡ Τουρκία καὶ ἄλλα. \

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ἀπὸ τί σύγκειται ὁ νομός;	4. Πόσους νομούς ἔχει τὸ Ἑλληνικὸν κράτος; Πῶς λέγεται ὁ ἰδικὸς μας νομός;
2. Τί εἶνε ὁ νομός; Δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὸν νομὸν μας ὅταν ἀναβῶμεν ὑψηλὰ εἰς τινὰ λόφον;	5. Ὑπάρχουσι κράτη μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; Εἰπέ τινὰ τούτων.
3. Τίς διευθύνει τὸν νομόν; Πῶς διορίζεται;	

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΓΗΣ.

1. Ἐὰν λάβωμεν ἓν πορτοκάλιον ἢ μίαν οἰανδὴ ποτε σφαῖραν καὶ πετάξωμεν αὐτήν, ἡ θέσις τοῦ πορτοκαλίου ἢ τῆς σφαίρας, ἐν ᾧ κινεῖται εἰς τὸν ἀέρα, μᾶς δίδει μικρὰν ἰδέαν τῆς Γῆς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ γῆ κινεῖται εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα τοῦ οὐρανοῦ· κινεῖται πάντοτε καὶ ταυτοχρόνως στρέφεται περὶ τὸν ἑαυτὸν της χωρὶς ποτὲ νὰ σταματᾷ.

2. Τὸ χρονικὸν διάστημα εἰς τὸ ὁποῖον περιστρέφεται ἡ γῆ περὶ τὸν ἑαυτὸν της εἶνε ἐν ἡμερονύκτιον, ἥτοι 24 ὥραι. Στρέφεται δὲ, ὅπως μία σφαῖρα περὶ μίας βελόνης διαπεπερασμένης εἰς τὸ κέντρον αὐτῆς.

3. Ἡ γῆ κινεῖται καὶ περὶ τοῦ ἡλίου. Κάνει δὲ ἓνα πολὺ μέγαν γύρον τὸν ὁποῖον τελειώνει εἰς ἓν ἔτος, ἥτοι εἰς 365 ἡμέρας καὶ ἡμίσειαν.

4. Ἡ σφαῖρα τῆς γῆς εἶνε περικυκλωμένη ἀπὸ μέγα στρῶμα ἀέρος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται **ἀτμόσφαιρα**.

5. Ὁ ἀήρ εἶνε διαφανής καὶ ἐπομένως ἀόρατος· κνευ δὲ τοῦ ἀέρος εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά.

6. Ὁ ἀήρ κινεῖται εἰς ρεύματα μικρὰ ἢ μεγάλα· τὰ δὲ ρεύματα τοῦ ἀέρος λέγονται **ἄνεμοι**.

7. Πέριξ τῆς γῆς καὶ πολὺ μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ὑπάρχουσιν οἱ **ἀστέρες** τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ὁποίους τὴν μὲν ἡμέραν δὲν βλέπομεν, διότι ἐμποδίζει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὴν δὲ νύκτα λάμπουσιν ὡς ὠραῖοι καὶ μεγάλοι ἀδάμαντες.

8. Πόσον ὠραῖα καὶ θαυμαστὰ πράγματα θὰ μάθωμεν περὶ τῶν ἀστέρων καὶ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρας ταξεῖς τοῦ σχολείου. Φθάνει μόνον νὰ ἡξεύρωμεν τώρα, ὅτι οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ εἶνε ἡλιοὶ ὡς ὁ ἰδικός μας ἥλιος, ἀλλὰ φαίνονται τόσον μικροὶ καὶ μὲ τόσον ὀλίγον φῶς, ἐπειδὴ εἶνε πολὺ μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς. Μερικοὶ δὲ ἀστέρες εἶνε ἀπαράλλακτοι ὡς καὶ ἡ ἰδική μας γῆ. Μὲ ἄλλους λόγους δὲν εἶνε μόνον ἡ γῆ Κόσμος, ἀλλ' εἶνε καὶ ἄλλοι κόσμοι ἄπειροι.

9. Τῆς γῆς ἡ ἐπιφάνεια διαιρεῖται εἰς **ξηρὰν** καὶ εἰς **ὑδάτα**, ἧτοι νερά. Οἱ ἄνθρωποι κατοικοῦν ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν καὶ κτίζουν χωρῖα καὶ πόλεις ἐπάνω εἰς αὐτήν, φυτεύουσιν κήπους, καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς, κατασκευάζουσιν ἐπαύλεις, δηλαδὴ ἐξοχικὰς οἰκίας, σκάπτουν τὴν γῆν καὶ ἀνοίγουσιν φρέατα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀντλοῦσι δροσερὸν ὕδωρ, καὶ ἐν γένει ἐργάζονται διὰ νὰ ἀπολαύσουν τὴν τροφήν καὶ τὴν ἐνδυμα-

σίαν των, διὰ τὸ ζῆσιν εὐτυχεῖς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ μνοντες τὸ θέλημα τοῦ παναγάθου Θεοῦ. Καὶ ζῶντες δὲ διαφόρων εἰδῶν κατοικοῦν ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν ἡμερα καὶ ἄγρια. Οἱ ἰχθύες ζοῦν ἐντὸς τῶν ὕδατων καὶ τὰ πλοῖα πλέου ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα.

10. Τὰ πλοῖα πλέου τριγύρω τοῦ κόσμου εἰς ὅλα τὰ μέρη, καθὼς περιπατοῦν αἱ μυῖαι τριγύρω τὸ πορτοκαλίον.

11. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα κατοικοῦν ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἔχου δὲ οὐρανὸν καὶ ἀστέρας ἐπάνω των, εἰς ὅποιον μέρος τὸ κόσμου καὶ ἂν εὐρεθῶσιν.

12. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τόποι ἀκατοίκητοι εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ὑπάρχουσιν, οὔτε δένδρα καὶ φυτὰ οἰαδῆ ποτε, οὔτε ἄνθρωποι καὶ ζῶα. Τὰ ταιαῦτα μέρη καλοῦνται **ἐρημοί**, καθὼς ἡ μεγάλη ἐρημος τῆς Σαχάρας εἰς τὴν Ἀφρικὴν.

13. Τὸ μαθημα τὸ ὅποιον μᾶς διδάσκει τὴν περιγραφὴν τῆς γῆς λέγεται **Γεωγραφία**. μᾶς λέγει δὲ τὸ σχημά της καὶ πῶς εἶνε διηρημένη, καὶ περιγράφει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα τὰ ὅποια κατοικοῦν ἐπάνω εἰς αὐτήν. Ὅθεν ἡ γεωγραφία εἶνε μάθημα πολὺ τερπνὸν καὶ πολὺ ὠφέλιμον.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

1. Ποῖον εἶνε τὸ σχῆμα τῆς γῆς καὶ πῶς κινεῖται ἐν τῷ διαστήματι;

2. Ἐἰς πόσον χρόνον στρέφεται περὶ ἑαυτῆς καὶ κατὰ τίνα τρόπον;

3. Ἐἰς πόσον χρόνον κάμνει τὸν γύρον τῆς πέριξ τοῦ ἡλίου;

4. Ἀπὸ τί εἶνε περικεκαλλυμένη ἡ σφαῖρα τῆς γῆς;

5. τίνα χρησιμὸς ὁ ἀήρ;

6. Τί εἶνε οἱ ἀνεμοὶ;

7. Ποῦ εὐρίσκονται οἱ ἀστέρες; Πῶς καὶ πότε φαίνονται;

8. Τί εἶνε οἱ ἀστέρες ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι κόσμοι πλὴν τῆς γῆς;

9. Εἰς τί διακρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς; Ποῦ κατοικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ τί κάμνουσιν ἐκεῖ; Μόνον ἄνθρωποι ζῶσιν ἐπάνω εἰς τὴν ξηράν; Ποῦ ζῶσιν οἱ ἰχθύες;

10. Ποῦ πλέουσιν τὰ πλοῖα καὶ πῶς;

Κατοικοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ζῶα ἐν μόνον μέρει τοῦ κόσμου ἢ πανταχοῦ;

12. Ποῖαι λέγονται ἔρημοι;

13. Τί εἶνε γεωγραφία; Περὶ τίνος μᾶς λέγει ἡ γεωγραφία; Εἶνε ἡ γεωγραφία ὠφέλιμος καὶ εὐάρεστον μάθημα;

Στ.μ. Ἐκαστον κεφάλαιον δύναται νὰ διαιρεθῆ εἰς δύο ἢ καὶ περισσότερα μαθήματα.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΞΗΡΑΣ

1. Είπομεν ὅτι τῆς γῆς ἡ ἐπιφάνεια διαίρεται εἰς ξηρὰν καὶ εἰς ὕδατα.

2. Ἡ ξηρὰ εἶνε ἀνώμαλος, καθὼς δύναται τις νὰ πληροφορηθῆ, ἐὰν ἴδῃ τριγύρω του, ὅταν εὐρίσκηται εἰς καμμίαν ἐξοχὴν. Εἶπομεν ὅτι ἐπάνω εἰς τὴν ξηρὰν εἶνε βουνὰ μεγάλα καὶ μικρά, λόφοι, πεδιάδες, κοιλάδες.

3. Μεγάλα μέρη τῆς ξηρᾶς λέγονται **Ἡπειροί**. Ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τῆς γῆς διαίρεται εἰς πέντε ἡπείρους: **Εὐρώπην**, **Ἀσίαν**, **Ἀφρικὴν**, **Ἀμερικὴν**, **Ἰνδικαν** ἢ **Νέαν Ὀλανδίαν**.

(Ὁ διδάσκαλος θὰ δεῖξῃ τοῖς μαθηταῖς τοὺς χάρτας τῶν δύο τῆς γῆς ἡμισφαιρίων καὶ θὰ ἰχνογραφήσῃ ἐκάστην ἡπείρον· τοῦτο δὲ θὰ πράξωσι καὶ οἱ μαθηταὶ κατ' ἀπομίμησιν ἐν τοῖς τετραβίοις των.)

4. Είπομεν ὅτι ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαίρας. Ἐὰν λοιπὸν ἀπὸ τὸ ἐν μέρος μιᾶς σφαίρας ζωγραφήσωμεν τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰς τέσσαρας ἄλλας ἡπείρους, θὰ ἔχωμεν ἐν μικρογραφίᾳ τὴν γηίνην σφαῖραν. (*)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Εἰς τί διαιρεῖται ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς;	— Πρὸς ποῖον μέρος τῆς Ἀφρικῆς κεῖται ἡ Ἀσία; πρὸς ποῖον ἡ Εὐρώπη;
2. Τί λέγονται ἡπείροι;	
3. Εἰς πόσας ἡπείρους διαίρεται ἡ γῆ. Ποῖαι εἶνε αἱ ἡπείροι;	— Πρὸς ποῖον μέρος τῆς Ἀσίας κεῖται ἡ Εὐρώπη; πρὸς ποῖον ἡ Ἀφρικὴ;
4. Πόσαι καὶ ποῖαι ἡπείροι ὑπάρχουσιν εἰς τὸ ἐν μέρος τῆς γηίνης σφαίρας καὶ πόσαι καὶ ποῖαι εἰς τὸ ἄλλο;	— Πρὸς ποῖον μέρος τῆς Ὀκεανίας κεῖται ἡ Ἀσία; πρὸς ποῖον ἡ Ἀφρικὴ;
— Πρὸς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης κεῖται ἡ Ἀσία, πρὸς ποῖον ἡ Ἀφρικὴ;	— Εἰς ποῖον μέρος τῆς γηίνης σφαίρας ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ἡπείρους κεῖται ἡ Ἀμερικὴ;

(*) Καλλίστον μέσον πρὸς κατανόησιν τοῦ πράγματος ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἶνε ἡ ἐπίδειξις καὶ ἡ χρῆσις τοιαύτης σφαίρας.

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.

1. Τὰ ὕδατα τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς ἔχουν μεγαλητέραν ἔκτασιν ἀπὸ τὴν ξηράν.

2. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων δὲν εἶνε ἀνώμαλος καθὼς ἡ τῆς ξηρᾶς, ἀλλὰ ὁμαλή.

3. Καὶ τὰ ὕδατα καθὼς καὶ ἡ ξηρὰ διαιροῦνται εἰς μεγάλα τμήματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται **Ὠκεανοί**.

4. Οἱ Ὠκεανοὶ εἶνε πέντε, ὅσαι καὶ αἱ ἡπειροὶ οἱ ἐξῆς: ὁ **Ἀτλαντικὸς**, ὅστις κεῖται μεταξύ Εὐρώπης καὶ Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς.—ὁ **Βόρειος παγωμένος ὠκεανός**, ὁ ὁποῖος κεῖται πρὸς ἑβρᾶν τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς.—ὁ **Νότιος παγωμένος ὠκεανός**, ὁ ὁποῖος κεῖται πρὸς νότον τῆς Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας.—καὶ ὁ **Εἰρηνικὸς ὠκεανός**, ὅστις κεῖται μεταξύ Ἀσίας Ἀφρικῆς καὶ Αὐστραλίας.

5. Μικρότερα μέρη τῶν ὑδάτων τὰ ὅποια κεῖνται πλησίον εἰς τὰς ἠπείρους λέγονται **θάλασσαι**· ὡς ἡ Μεσόγειος θάλασσα πρὸς νότον τῆς Ἑλλάδος, ἡ Μαύρη θάλασσα κλπ.

6. Τὸ ὕδωρ τῶν Ὠκεανῶν καὶ τῶν θαλασσῶν εἶνε ἄλμυρόν, ἐνῶ τὸ ὕδωρ τῶν ποταμῶν, τῶν ρυάκων καὶ τῶν φρεάτων εἶνε γλυκὺ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πόσιμον.

7. Στενὸν τμήμα θαλάσσης τὸ ὅποιον εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν λέγεται **κόλπος**. Ἡ Ἑλλάς εἶνε περιτριγυρισμένη ἀπὸ κόλπους. (*)

8. Μικρὸς κόλπος, ὁ ὅποιος ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε περιτριγυρισμένος ἀπὸ ξηρὰν καὶ προσφυλάσσεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους λέγεται **λιμῆν**. Οἱ λιμένες εἶνε χρησιμωτάτοι διὰ νὰ ἀσφαλίζωνται ἐντὸς αὐτῶν τὰ πλεῖστα ἐν καιρῷ τρικυμίας. Εἰς τὰς ἐμπορικὰς πόλεις, ὅταν δὲν ὑπάρχουν φυσικοὶ λιμένες, καθὼς ὁ τοῦ Πειραιῶς, κατασκευάζουν τεχνητοὺς λιμένας, ὡς ὁ τῶν Πατρῶν.

9. Στενὸν πέραμα θαλάσσης, διὰ τοῦ ὁποίου χωρίζονται δύο μέρη τῆς ξηρᾶς καὶ ἐνοῦνται δύο θάλασσαι, λέγεται **πορθμός**.

10. **Ἰσθμός** δὲ λέγεται στενὸν μέρος γῆς, τὸ ὅποιον

(*) Ὁ διδάσκαλος θὰ ἰχνογραφήσῃ ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τῶν τετραδίων, κόλπους, πορθμούς, ὄρη, λιμένας κλπ. κλπ.

χωρίζει δύο θαλάσσας ἢ κόλπους, καὶ ἐνώνει δύο μέρη τῆς ξηρᾶς.

11 Ἡ Ἑλλάς ἔχει πολλοὺς ἰσθμοὺς καὶ πολλοὺ πορθμοὺς.

12. Πολὺ μικροὶ κόλποι λέγονται "**ὄρμοι**."

13. **Διῶρυξ** λέγεται μικρὰ ἢ μεγάλη αὐλα τεχνητή, ἢ ὅποια ἐνώνει δύο ποταμοὺς ἢ καὶ δύο θαλάσσας ἢ κόλπους ἢ ὄρμους.

14. Τὰ μέρη τῆς ξηρᾶς τὰ ὅποια βρέχονται ἀπὸ θάλασσαν λέγονται **παράλια**. Τὰ παράλια εἶναι ἄλλα μὲν ὀμαλά, ἄλλα δὲ ἀπόκρημνα καὶ βραχῶδη.

15. Μέρος τῆς ξηρᾶς τὸ ὅποion εἰσχωρεῖ βαθεῶς εἰς τὴν θάλασσαν λέγεται **ἄκρωτήριον**.

Ἡ Ἑλλάς ἔχει τριγύρω τῆς πολλὰ ἀκρωτήρια.

16. Ἐντὸς τῶν θαλασσῶν ζῶσι πολλῶν εἰδῶν ὀψάρια μικρὰ καὶ μεγάλα· εἰς δὲ τὰς μεγάλας θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς ζῶσι μεγάλα θαλάσσια θηρία **κῆτη** λεγόμενα, καθὼς ὁ καρχαρίας, ὁ ὅποιος δύναται νὰ καταπῆ ἄνθρωπον καὶ ἄλλα μεγαλήτερα ζῶα.

17. Ἐπὶ τῆς θαλάσσης πλέουσι τὰ πλοῖα, ἀτμο-

κίνητα καὶ ἱστιοφόρα, τὰ ὅποια χρησιμεύουν, ἵνα μεταφέρουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἐμπορεύματα ἀπὸ ἑνὸς τόπου εἰς ἄλλον. Διὰ μὲν τὰ μεγάλα ταξείδια ὑπάρχουν μεγάλα πλοῖα, διὰ δὲ τὰ μικρὰ ταξείδια χρησιμεύουσι μικρὰ πλοῖα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τὰ ὕδατα τῆς Γῆς ἔχουσι μεγαλύτεραν ἔκτασιν ἢ ἡ ξηρά;	9. Τί καλεῖται πορθμός;
2. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν ὑδάτων εἶνε ὀμαλὴ ἢ ἀνώμαλος;	10. Τί καλεῖται ἰσθμός;
3. Τί λέγονται ἰσθμοὶ καὶ πόσοι εἶνε;	11. Ἐχει ἡ Ἑλλάς πολλοὺς ἰσθμούς;
4. Τίνα τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ ποῦ κεῖται ἕκαστος ὡς πρὸς τὰς ἡπείρους;	12. Τί καλεῖται ὄρμος;
5. Τί καλοῦνται θάλασσα; Παραδείγματα.	13. Τί καλεῖται δεώρυξ;
6. Ποῖα ἡ γεῦσις τοῦ ὕδατος τῶν θαλασσῶν, τῶν ποταμῶν κλπ;	14. Ποῖα καλοῦνται παράλια;
7. Τί λέγεται κόλπος;	15. Τί καλεῖται ἀκρωτήριον;
8. Τί καλεῖται λιμὴν καὶ τί χρησιμεύει; Μόνον φυσικοὶ λιμῆ-	16. Τί ζῶσιν ἐντὸς τῶν θαλασσῶν;
	17. Πόσοι εἶνε ἐπὶ τῶν θαλασσῶν καὶ τί χρησιμεύουσι;

ΕΘΝΗ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ ΔΙΑΦΕΡΟΥΣΙΝ.

1. "Όλοι αἱ ἥπειροι εἶνε κατωκνημένοι παρ' ἀνθρώπων. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶνε ὅμοιοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Διαφέρουσι κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν· ἄλλοι μὲν εἶνε λευκοί, ἄλλοι μέλανες, ἄλλοι μαυροκίτρινοι καὶ ἐρυθροκίτρινοι, ἄλλοι ὑπέρυθροι καὶ ἄλλοι ἄλλως. Ἐκτὸς δὲ τῆς διαφορᾶς τοῦ χρώματος, οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι καὶ ἄλλας διαφορὰς τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου. Ἐνεκα τῶν διαφορῶν τούτων διακρίνονται τέσσαρες ποικιλίαι ἢ φυλαί.

1. Πρώτη φυλὴ εἶνε ἡ λευκὴ ἢ **Καυκασία**. Ἡ φιλὴ αὕτη εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκομεν καὶ ἡμεῖς εἶνε ἀνωτέρα ὄλων τῶν ἄλλων φυλῶν κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸν πολιτισμόν. Οἱ τῆς φυλῆς ταύτης ἄνθρωποι ἔχουσι τὸ χρῶμα λευκόν, τὸ πρόσωπον ὠσειδές, τὸ στόμα μέτριον, τὴν κόμην μακρὰν καὶ λείαν ἐνίοτε δὲ οὐλῆν (σγουρὰν) καὶ χρωματος ξανθοῦ ἢ καστανοῦ ἢ μέλανος. Ἡ Καυκασία φυλὴ κατοικεῖ τὴν

ὕρωπην ὄλην, τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀσίας, καὶ τὸ ὄρειον μέρος τῆς Ἀφρικῆς.

3. Δευτέρα φυλὴ εἶναι ἡ **κετρίνη ἢ Μογγολικῆ**. οἱ ἄνθρωποι τῆς φυλῆς ταύτης ἔχουσι χρῶμα κίτριον ἢ ἐλαιόχρουν, πρόσωπον πλατύ, τὸ μέτωπον ὄχι ὀλὺ πλατὺ καὶ ὀλίγον τι λοξόν, ῥίνα μικράν, χεῖλη παχέα, ὀφθαλμοὺς στενοὺς καὶ λοξοὺς, καὶ κόμην ραιάν σκληράν καὶ μαύρην. Οἱ τῆς φυλῆς ταύτης ἄνθρωποι κατοικοῦσιν ἰδίως τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας.

4. Τρίτη φυλὴ εἶνε ἡ **Αἰθιοπικῆ**. Οἱ ἄνθρωποι τῆς φυλῆς ταύτης ἔχουν χρῶμα μέλαν, χεῖλη παχέα καὶ ῥίνα παχέα. Τὸ μέτωπόν των εἶνε πεπιεσμένον καὶ στρέφει πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ κόμη των ἔχει ῥίγας μικράς καὶ σγουράς. Ἡ μαύρη φυλὴ κατοικεῖ ὁ κέντρον καὶ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς. Ἔβρίσκεται προσέτι διεσκορπισμένη εἰς πολλὰς νήσους τῆς Αὐστραλίας.

5. Τετάρτη τέλος φυλὴ εἶνε ἡ **ἐρυθρὰ ἢ Ἀμερικανικῆ**. Οἱ χαρακτῆρες τῆς φυλῆς ταύτης ἔχουσι πολλὴν ὁμοιότητα μετὰ τοὺς τῆς Μογγολικῆς φυλῆς. Τὸ χρῶμά της εἶνε ἐρυθρὸν ἢ χαλκόχρουν. Τὸ πρόσωπον εἶνε μικρόν, οἱ ὀφθαλμοὶ ὀλιγώτερον λοξοὶ ἢ τῶν Μογγόλων, καὶ τὰ μῆλα τοῦ προσώπου των ἐξογκωμένα. Ὁ πῶγων εἶναι σπάνιος, ἡ κόμη εἶνε μακρὰ καὶ μαύρη. κατοικοῦσι τὴν νότ.

Ἀμερικὴν, ὅπου ζῶσιν ἀκόμη ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐ
ἀγρίαν κατάστασιν.

6. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν μεγάλων αὐτῶν διακρίσει
τῶν ἀνθρώπων εἰς τέσσαρας φυλάς, ὑπάρχουσι καὶ
ἄλλαι μικρότεραι διαφοραὶ τὰς ὁποίας ἔχουσι μετὰ
ἐξ ἑνὸς αἰ ἀνθρώποι τῶν διαφορῶν μερῶν τῆς γῆς.

7. Οἱ ἀνθρώποι τῶν διαφορῶν μερῶν διαφέρουσι
καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν, τὴν ἐνδυμα
σίαν, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα, καὶ λοιπά, ὡς θὰ ἴδωμεν
ὅταν σπουδάσωμεν τὴν παγκόσμιον γεωγραφίαν.

8. Καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος ἀκόμη, λόγου χάριν
ὑπάρχουσιν ἀνθρώποι φέροντες διαφοροὺς ἐνδυμασίας
Ὅμιλοῦν διαφοροὺς γλώσσας καὶ διαλέκτους, ἔχουσι
διάφορον θρησκείαν καὶ διάφορα ἥθη καὶ ἔθιμα, ὡς θὰ
ἴδωμεν ὅταν σπουδάσωμεν τὴν γεωγραφίαν τῆς ὅλης
Ἑλλάδος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

1. Εἰς ποίας ἡπείρους κατοικουσι ἀνθρώποι;

Οἱ ἀνθρώποι εἶναι ὅμοιοι εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου;

Πόσαι καὶ ποῖαι εἶναι αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων;

2. Περιγράψον τοὺς χαρακτῆρας τῆς λευκῆς ἢ Καυκασίας φυλῆς.

3. Περιγράψον τοὺς χαρακτῆρας τῆς Αἰθιοπικῆς φυλῆς.

4. Περιγράψον τοὺς χαρακτῆρας τῆς Μογγολικῆς φυλῆς.

5. Περιγράψον τοὺς χαρακτῆρας τῆς Ἀμερικανικῆς φυλῆς.

6. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι διαφοραὶ πλὴν τῶν χαρακτῆρων εἰς τὰς διαφοροὺς φυλάς τῆς γῆς;

7. Διαφέρουσι μεταξύ τῶν αἰ ἀνθρώπων ἐνὸς τόπου καθὼς παραδείγματός χάριν οἱ τῆς Ἑλλάδος;

ΤΑ ΖΩΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΤΑ ΤΩΝ ΤΟΠΩΝ ΔΙΑΦΕΡΟΥΣΙΝ.

1. Ἐκτὸς τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς γῆς ζῶσι διάφορα ζῶα μικρὰ καὶ μεγάλα, ἤμερα καὶ ἄγρια, τετράποδα, ἑρπετά, ὄρνηα, ἰχθύες καὶ λοιπά.

2. Καὶ ἄλλα μὲν τῶν ζῴων τούτων, καθὼς οἱ ἵπποι, οἱ ὄνοι, οἱ ἡμίονοι, κύνες, γαλαῖ, ποντικοί, ὄρνιθες κλπ. εὐρίσκονται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς γῆς. Ἄλλα ὅμως ζῶα εὐρίσκονται μόνον εἰς τινὰ μέρη, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ τὰ ἴδωσι καὶ τὰ γνωρίσωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι, παρὰ μόνον εἰς τὰς εἰκόνας ἢ εἰς τὰ θηριοτροφεία.

3. Ὁ Λέων λόγου χάριν, τὸ ἰσχυρότατον τῶν ζῴων, καὶ ὁ Ἐλέφας τὸ μέγιστον τῶν ζῴων τῆς ξηρᾶς, εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν. Ἡ Ἄρκτος εὐρίσκεται μόνον εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

4. Δὲν διαφέρουν δὲ οἱ τόποι μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα τὰ ὅποια τοὺς κατοικοῦν. Γὰρ δένδρα, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη διαφέρουν πολὺ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

5. Εἰς τὰ ἀνατολικά μέρη τῆς Ἀσίας, ἤτοι εἰς τὴν Κίναν, φύεται τὸ τέϊον· εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν γεννᾶται ὁ καφέ· εἰς τὰ νότια μέρη τῆς Ἀσίας δηλαδὴ εἰς τὰς Ἰνδίας, φυτρώνει τὸ ζαχαροκάλαμον, ἀπὸ τὸ ὅποτον γίνεται ἡ ζάχαρις. Ἐν συντομίᾳ λέγομεν ὅτι, τῶν διαφόρων τόπων τὰ γεννήματα εἶνε τόσον διάφορα, ὅσον οἱ ἄνθρωποι ἢ τὰ ζῶα.

Ὁ διδάσκαλος θὰ δείξῃ τοῖς μαθηταῖς τὰς εἰκόνας τῶν ζῶων τούτων καὶ ἄλλας ἔτι ἀγνώστων καὶ εἰς ἀπομεμακρυσμένης χώρας ζῶντων.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

1. Διαφέρουσιν οἱ τόποι μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους; 2. Ποῖα ζῶα εὐρίσκονται εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ κόσμου; 3. Ποῖα ζῶα εὐρίσκονται μόνον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν; Ποῖον εὐρίσκειται μόνον εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν; Εἶνε ὅλων τῶν τόπων τὰ δένδρα, φυτὰ καὶ ἄνθη ὁμοια; 4. Ποῖον φυτὸν παράγει ἡ Κίνα; Ποῖον γεννᾶται εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν;	Ποῖον φυτρώνει εἰς τὰς Ἰνδίας; — Ποῖα εἶνε τὰ συνηθέστατα δένδρα τῆς Ἑλλάδος; Ποῖα λέγονται ἄγρια καὶ ποῖα ἡμερα; — Ποῖα εἶνε τὰ κυριώτατα τῶν δένδρων καὶ φυτῶν ὡς πρὸς τὸ ἐξ αὐτῶν κέρδος; — Ποῖα φυτὰ καὶ δένδρα εἶνε συνήθη εἰς τὸν ὀημόν μας;

Η ΣΠΟΥΔΗ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

1. Είπομεν τώρα γενικῶς, πῶς τῆς γῆς ἡ ἐπιφάνεια διαιρεῖται εἰς ξηρὰν καὶ εἰς ὕδατα, καὶ πῶς οἱ ἄνθρωποι τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ, διαφέρουν πολὺ εἰς διαφόρους τόπους. Τῆς γεωγραφίας δὲ σκοπὸς εἶνε νὰ μᾶς εἴπῃ λεπτομερῶς περὶ ὄλων τούτων.

2. Δὲν εἶνε πολλοὶ ὅσοι ἔχουν τὰ μέσα νὰ ταξειδεύσουν εἰς μακρινοὺς τόπους. Οἱ πλεῖστοι εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ μένωσιν εἰς τὴν πατρίδα των ὅλην αὐτῶν τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ μὲ ὅλα ταῦτα ἐπιθυμοῦν νὰ ἤξεύρουν κάτι τι καὶ περὶ ἄλλων χωρῶν.

3. Ἐὰν σπουδάσωσι γεωγραφίαν, δύνανται νὰ μάθωσι πολλὰ περὶ ξένων τόπων καὶ χωρὶς ποτὲ νὰ τοὺς ἐπισκευθῶσιν. Ὅστις ποτὲ δὲν ἐβγῆκεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν του πατρίδα, ἤμπορεῖ ὅμως σπουδάζων γεωγραφίαν, νὰ ἤξεύρῃ πῶς φαίνονται, τί κάμνουν, καὶ τί πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἄλλους τόπους.

4. Ὑπάρχουν πολλὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια μολονότι ποτὲ δὲν ἐβγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὸ χωρίον των, ἤμποροῦν ὅμως νὰ εἴπωσι ποίας λογῆς ἄνθρωποι κα-

τοικοῦν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ποῖα ζῶα εὕρισκονται εἰς τὴν Ἀφρικὴν, ποῖα φυτὰ παράγει ἡ Ἀσία, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα.

5. Πῶς δὲ οἱ παῖδες οὗτοι ἔμαθον ὅλα ταῦτα; Τὰ ἔμαθον σπουδάζοντες γεωγραφίαν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ.

1. Τίς ὁ σκοπὸς τῆς γεωγραφίας;	τόπων χωρὶς νὰ τοὺς ἐπισκεφθῆ;
2. Δύνανται πάντες νὰ ταξιδεύωσιν εἰς μακρυνοὺς τόπους;	4. Ὑπάρχουσι παιδία, γινώματα;
3. Πῶς δύναται τις νὰ μάθῃ πολλὰ πράγματα περὶ διαφόρων	5. Πῶς ἔμαθον ταῦτα;

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΕΥΡΩΠΗΣ.

1. Ἔχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τὸν χάρτην τῆς ἡπείρου **Εὐρώπης**. Τὰ διάφορα χρώματα εἶνε τὰ διάφορα Εὐρωπαϊκὰ κράτη, τὰ ὅποια πρέπει νὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ἀπὸ τὸ σχῆμά των, καὶ ὅταν εἶνε κεχωρισμένα ἀπὸ τῶν ἄλλων κρατῶν.

2. Οἱ κυριώτατοι τόποι τῆς Εὐρώπης εἶνε: ἡ *Μεγάλη Βρετανία* (Ἀγγλία, Σκωτία, Ἴρλανδία,) ἡ *Γαλλία*, ἡ *Ἰσπανία*, ἡ *Πορτογαλλία*, ἡ *Γερμανία* (ἡ ὅποια διαιρεῖται εἰς πολλὰ βασίλεια καὶ Δουκάτα,) τὸ *Βέλγιον*, ἡ *Ὁλλανδία*, ἡ *Σουηδία* (Σουηδία καὶ Νορβηγία), ἡ *Δακωνία*, ἡ *Δανία*, ἡ *Ἀυστρία*, ἡ *Ἑλβετία*, ἡ *Ἰταλία*, ἡ *Ρωσσία* ἡ *Τουρκία* καὶ ἡ *Ἑλλάς*.

3. Ἐκαστος τῶν τόπων τούτων κατοικεῖται ἀπὸ ἔθνος διάφορον, καὶ ἕκαστον ἔθνος ἔχει ἰδίαν κυβέρνησιν, ἰδίαν του γλῶσσαν καὶ ἰδιά του ἔθιμα.

4. Τὰ κυριώτατα ὄρη τῆς Εὐρώπης εἶνε αἱ *Ἄλπεις*, τὰ *Πυρηναῖα* τὰ *Ἀπέννινα* καὶ τὰ *Οὐράλια*.

5. Αἱ κυριώταται θάλασσαι εἶνε ἡ *Μεσόγειος*, ἡ *Βαλτικὴ*, καὶ ὁ *Εὔξεινος Πόντος* (*Μαύρη θάλασσα*).

6. Οἱ κυριώτατοι ποταμοὶ εἶνε ὁ Βόλγας, ὁ Δών, Διένης, ὁ Δούναβις, ὁ Ρήνος, ὁ Ροδανός καὶ ὁ Ἄλβης.

7. Αἱ κυριώταται νῆσοι εἶνε ἡ Κύπρος, ἡ Κρήτη, Ἑββοία, ἡ Σικελία, ἡ Σαρδινία καὶ ἡ Κορσική εἰς τὸ Μεσόγειον θάλασσαν. Ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἡ Ἰρλανδία, καὶ Ἰσλανδία εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, καὶ ἡ Σπιτσεβέργην καὶ Νέα Ζέμβλα εἰς τὸν Παγωμὸν Ὠκεανόν.

8. Αἱ κυριώταται πόλεις εἶνε τὸ Λονδῖνον, οἱ Παρισιοί, ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ Βιέννη, τὸ Ἀμστερδαμ, τὸ Βερολῖνον, ἡ Νεάπολις, ἡ Ρώμη, ἡ Πετρούπολις, ἡ Μόσχα, ἡ Μαδρίτη, ἡ Λισαβών, ἡ Βέρνη, ἡ Στοκχόλμη, ἡ Κοπεγχάγη καὶ αἱ Ἀθήναι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Τί σημαίνουνε τὰ διάφορα χρώματα εἰς τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης;	Τί ἔχει ἕκαστον ἔθνος ἴδιον αὐτοῦ;
2. Τίνες εἶνε οἱ κυριώτατοι τόποι τῆς Εὐρώπης;	Ποῖα εἶνε τὰ κυριώτατα ὄρη τῆς Εὐρώπης;
3. Ἐκαστος τόπος κατοικεῖται ἄρα γε ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἢ ἀπὸ ἢ ἀπὸ διάφορον ἔθνος;	5. Ποῖαι εἶνε αἱ κυριώταται θάλασσαι;
	6. Οἱ κυριώτατοι ποταμοί;
	7. Αἱ κυριώταται νῆσοι;
	8. Αἱ κυριώταται πόλεις;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Πῶς συνορεύει ἡ Εὐρώπη Ἡλίας; Ἡ Τουρκία; Ἡ Αὐστρία; Ἡ Μεγάλη Βρετανία; Ἡ Ἰρλανδία; Ἡ Γερμανία; Ἡ Πρωσσία; Ἡ Ἰταλία; Ἡ Γαλλία; Ἡ Πορτογαλία; Ἡ Σπανία; Ἡ Ἰσπανία; Ἡ Ἰταλία; Ἡ Ἰσπανία; Ἡ Δανιμαρκία; Ἡ Σβετζία

(*) Αἱ ὅποια θὰ χρησιμεύσωσι καὶ ὡς μάθημα.

Ἡ Λαπωνία; Ἡ Ρωσία;	πέλαγος; Ἡ Βόρειος θάλασσα;
Ποῦ εἶνε ἡ Μαδρίτη; Ἡ Λισαβόνη;	Ἡ Βαλτικὴ θάλασσα;
Ἡ Ρώμη οἱ Παρίσιοι;	Ἡ Λευκὴ θάλασσα;
Τὸ Λονδῖνον; Ἡ Μόσχα;	Ἡ Ἀγγλικὸς πορθμὸς;
Τὸ Δουβλίνον; Τὸ Ἑδιμβούργον;	Ἡ Κορικὴ;
Τὸ Βερολίνον; Ἡ Στοκχόλμη;	Ἡ Σαρδινία;
Ἡ Κωνσταντινούπολις;	Ἡ Σικελία;
Ἡ Πετρούπολις;	Ἡ Κρήτη;
Ποῦ εἶνε ὁ ποταμὸς Βόλγας;	Ἡ Εὐβοία;
Ποῦ χύνεται;	Ἡ Κύπρος;
Ποῦ χύνεται ὁ Δῶν;	Ἡ Ἀγγλία;
Ἡ Οὐράλια;	Ἡ Ἰρλανδία;
Ποῦ εἶνε αἱ Ἄλπεις;	Ἡ Ἰσλανδία;
Τὰ Οὐράλια ὄρη;	Πόθεν ἀπὸ τὴν Μόσχαν εἶνε τὸ Λονδῖνον;
Ποῦ εἶνε ἡ Ἑλλάς;	Πόθεν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἶνε οἱ Παρίσιοι;
Ποῦ εἶνε ἡ Μεσόγειος θάλασσα;	Πόθεν ἀπὸ τὴν Ἰρλανδίαν ἢ Σικελίαν;
Ἡ Μαύρη θάλασσα;	Πόθεν ἀπὸ τὴν Βεργένην ἢ Ἰσλανδίαν;

ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ.

1. Ἡμεῖς κατοικοῦμεν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τὸ νοτιώτατον ἄκρον αὐτῆς. Ἡ πατρίς μας εἶνε μικρὸν μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ ὀνομάζεται **Ἑλλάς**.

2. Ὡς βλέπομεν εἰς τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος (*) μόνον πρὸς τὸ βόρειον αὐτῆς μέρος εἶνε ἠνωμένη μετὰ τὴν Εὐρώπην, ὅλα δὲ τὰ ἄλλα μέρη αὐτῆς βρέχονται ὑπὸ θαλάσσης.

(*) Ἐννοεῖται ὅτι ὁ μαθητὴς ἔχει ἐνώπιόν του τὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος, εἴτε ἐν τῷ σχολείῳ εὕρισκόμενος, εἴτε ἐν τῷ οἴκῳ μελετῶν

3. Ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάς περιβρέχεται εἰς τὰ περισσότερα μέρη αὐτῆς ἀπὸ θάλασσαν, λέγεται **χερσόνησος**.

4. Φυσικῶς διαιρεῖται ἡ Ἑλλάς εἰς τέσσαρα μεγάλα τμήματα· 1) τὴν *Στερεάν Ἑλλάδα* μετὰ τῆς *Θεσσαλίας* καὶ μέρος τῆς *Ἡπείρου* (βόρειον τμήμα.) 2) τῆς *Πελοποννήσου* (νότιον τμήμα.) 3) τῶν νήσων τοῦ *Αἰγαίου πελάγους* (ἀνατολικὸν τμήμα.) 4) τῶν νήτων τοῦ *Ἰονίου Πελάγους* (δυτικὸν τμήμα.)

5. **Ὅρια**. Πρὸς βορρᾶν ἡ Ἑλλάς ἔχει τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν, πρὸς Α. τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, πρὸς Δ. τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ πρὸς Νότον τὸ Κρητικὸν πέλαγος.

6. **Νομοί**. Πολιτικῶς διαιρεῖται τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος εἰς 16 νομούς. Τρεῖς εἶνε εἰς τὴν Στερεάν, ὁ νομὸς *Ἀττικῆς* καὶ *Βοιωτίας*, ὁ νομὸς *Φθιώτιδος* καὶ *Φωκίδος*, καὶ ὁ νομὸς *Αἰτωλίας* καὶ *Ἀκαρναντίας*· δύο εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὁ νομὸς *Τρικιᾶν* καὶ ὁ νομὸς *Λαρίσης*· εἷς εἰς τὴν Ἡπειρον, ὁ νομὸς *Ἄρτης*. Πέντε εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ νομὸς *Ἀχαΐας* καὶ *Ἠλίδος*, ὁ νομὸς *Ἀργολίδος* καὶ *Κορινθίας*, ὁ νομὸς *Ἀρκαδίας*, ὁ νομὸς *Μεσσηνίας*, καὶ ὁ νομὸς *Λακωνίας*. Δύο εἰς τὰς νήτους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὁ νομὸς *Εὐβοίας* καὶ ὁ νομὸς *Κυκλάδων*. Καὶ τρεῖς εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος, ὁ νομὸς *Κερκύρας*, ὁ νομὸς *Κεφαλληνίας*, καὶ ὁ νομὸς *Ζακύνθου*.

Σημ. Τὸν νομὸν Κερκύρας ἀποτελοῦσιν αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Παξοὶ Λευκᾶς, καὶ μερικαὶ ἄλλαι μικραί.

7. **Κόλποι.** Τὸ Ἴόνιον πέλαγος σχηματίζει κατὰ σειρὰν ἀπὸ Β. τοὺς ἐξῆς κόλπους. Τὸν Ἀμβρακικόν, τὸν Κορινθιακόν, τὸν τῶν Πατρῶν, καὶ τὸν Κυπαρισσιακόν. Πρὸς Ν. τὸν Μεσσηνιακόν καὶ τὸν Λακωνικόν. Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος σχηματίζει τὸν Ἀργολικόν, τὸν Σαρωνικόν, τὸν τῶν Πεταλιῶν, τὸν Εὐβοϊκόν, τὸν Μαλιακόν καὶ τὸν Παγασητικόν.

8. **Πορθμοὶ** εἶνε ὁ τοῦ Τρίκερι, ἐνῶντων μὲ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος τοὺς κόλπους Παγασητικόν, Εὐβοϊκόν καὶ Μαλιακόν· ὁ τοῦ Εὐρίπου, ἐνῶντων τὸν κόλπον τῶν Πεταλιῶν μὲ τὸν Εὐβοϊκόν· ὁ τοῦ Ρίου καὶ Ἀντιρρίου, ἐνῶντων τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν μὲ τὸν Κορινθιακόν.

9. **Ἰσθμὸν** ἓνα μόνον ἔχει, τὸν τῆς Κορίνθου, ἐνοῦντα τὴν Στερεάν μὲ τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ οὗτος διασχίζεται καὶ γίνεται διώρυξ διὰ τῆς ὁποίας θὰ διέρχωνται τὰ πλοῖα, καὶ ταιουτοτρόπως θὰ γίνῃ εὐκολωτέρα ἢ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην.

10. **Ὄρη** ἐπισημότερα εἶνε:

Τὸν νομὸν Κεφαλληνίας ἀποτελοῦσιν: ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ἰθάκη καὶ ἄλλαι τινὲς μικραί.

Τὸν νομὸν Ζακύνθου ἀποτελεῖ ἡ νῆσος Ζάκυνθος.

Τὸν νομὸν Εὐβοίας αἱ νῆσοι: Εὐβοία, Σκίαθος, Σκόπελος, Ἀλόνησος, Σκύρος καὶ τινες ἄλλαι.

Τὸν νομὸν Κυκλάδων αἱ νῆσοι: Ἀνδρος, Τήνος, Σῦρος, Μύκονος, Πάρος, Νάξος, Ἀμοργός, Ἴος, Ἀνάφη, Θήρα, Φολέγανδρος, Σίκινος, Μήλος, Κίμωλος, Σίφνος, Σέριφος, Κύθνος, Κέως καὶ ἄλλαι μικραί.

Εἰς τὸν νομὸν Ἄρτης τὰ *Τσουμέρκα*.

Εἰς τὸν νομὸν Τρικκάλων τὰ *Χάσια* καὶ ὁ *Πίνδος*.

Εἰς τὸν νομὸν Λαρίσης ὁ *Ὀλυμπος*, ὁ *Κίσσαβος*
τὸ *Πήλιον* καὶ ἡ *Ὄθρυς*.

Εἰς τὸν νομὸν Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ὁ *Παρασσός*
ὁ *Ἐλικών*, ὁ *Κιθαιρών*, ὁ *Πάρησις*, τὰ *Γεράνεια*,
Πεντελικόν, ὁ *Μιγάλεως*, ὁ *Υμηττός*, καὶ τὸ *Λαβρινόν*.

Εἰς τὸν νομὸν Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος ὁ *Τυμφρηστός*
ἡ *Ὄθρυς*, ἡ *Οἶτη*, ἡ *Ὄξειά*, ὁ *Κόραξ*, τὰ *Γκίωνα*.

Εἰς τὸν νομὸν Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, τὸ *Μπιρ-
γιάκι*, τὸ *Ἰτάμον*, ὁ *Τυμφρηστός*, τὰ *Ἀκαρνανικά*, τὸ
Πανατωλικόν, ἡ *Ὄξειά* καὶ ὁ *Ἀράκυνθος*.

Εἰς τὸν νομὸν Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος, τὸ *Παραχαϊκόν*
ὁ *Ὠλεός*, ὁ *Ἐρύμανθος*, τὰ *Ἀροάνια*, καὶ ἡ *Φολοῖς*.

Εἰς τὸν νομὸν Μεσσηνίας, τὸ *Τετράγιον* ἡ *Ἰθώμη* καὶ
τὸ *Λύκαιον*.

Εἰς τὸν νομὸν Λακωνίας, τὸ *Παρθέριον*, ὁ *Πάρων*
καὶ ὁ *Ταύγετος*.

Εἰς τὸν νομὸν Ἀρκαδίας, τὸ *Λύκαιον* τὸ *Μαίναλον*
καὶ ὁ *Πάρων*.

Εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, ἡ *Κυλλήνη*
τὰ *Ἀροάνια*, τὸ *Ἀρτεμῆσιον* καὶ τὸ *Παρθέριον*.

Εἰς τὸν νομὸν Εὐβοίας, τὸ *Τελέθριον*, ἡ *Δίρφη* καὶ ἡ
Ὀρη. Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ *Ἄϊρος* καὶ ἐν Νάξῳ τὸ *Δρίσιον*.

11. **Μεδιάδες.** Ἐν τῇ Στερεᾷ εἶνε ἡ *Θεσσαλική*
καὶ τὸ *Δωτιον* πεδῖον ἐν Θεσσαλίᾳ, ἡ τῆς *Λεπενούδος*
ἡ *Ναυπακτικὴ* ἡ *Λίτωλική*, ἡ *Λαμιακή*, ἡ *Λεβαδική*
ἡ *Θηβαϊκὴ*, ἡ τῶν *Ἠλλατικῶν*, ἡ *Ἐλευσιτιακή*, ἡ *Ἀθη-
ναϊκὴ* καὶ ἡ τοῦ *Μαραθῶνος*.

Ἐν Πελοποννήσῳ εἶνε, ἢ τῆς Ἡλίδος, ἢ τοῦ Αἰγίου, ἢ Ἀργολικῆ, ἢ τῆς Τεγέας, ἢ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἢ Μεσσηνιακῆ καὶ ἢ Λακωνικῆ.

12. Ἐκ τῶν **κοιλάδων** δὲ ὀνομαστὰ εἶνε τὰ Θεσσαλικὰ τέμνη (λυκόστομον) μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης.

13. **Ποταμοί.** Ὁ Πηγεῖος (Σαλαμβρίας), πηγάζων ἐκ τοῦ Πίνδου καὶ ἄλλων ὄρεων ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. — ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμος), πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμωνος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. — ὁ Ἀραχθός (ποτάμι τῆς Ἄρτης), σχηματίζεται ἀπὸ δύο ἄλλους ποταμοὺς τὸ Διπόταμον καὶ τὸ ποτάμι τοῦ Μητσόβου, καὶ χύνεται εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. — ὁ Εὐήνος (Φεΐδαρης) πηγάζων ἐκ τοῦ Κόρακος, ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον Πατρῶν. — ὁ Σπερχεῖος (Ἀλαμάννα), πηγάζων ἐκ τοῦ Πίνδου χύνεται εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. — ὁ Κημισσός (Μαυροπόταμος καὶ ποτάμι τοῦ Δαδιοῦ), πηγάζων ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ χύνεται εἰς τὴν Κωπαῖδα λίμνην. — ὁ Πηγεῖος ἐκ τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ τῆς Φολῆς πηγάζων χύνεται εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. — ὁ Ἀλφειὸς (Ρουφιᾶς), πηγάζων ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπολεως ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος. — ὁ Πάμισος ἐκ τῶν Νομίων ὄρεων, εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. — καὶ ὁ Εὐρύπαιος (Βασιλοπόταμος), πηγάζων ἐκ τῆς αὐτῆς πεδιάδος ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

14. **Λίμναι,** Ἡ Ἀσκαρὸς (Νεζερό), ἐπὶ τῶν Ν. ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου. — πρὸς Ν. αὐτῆς ἡ Νεσσανὶς (Καραϊτσάρ) — ἢ Βοιθηὶς (Κάρλα), εἰς τὴν ΝΔ. ὑπώ-

ρειαν τῆς Ὀσσης· — ἡ ΝΔ. ταύτης *Ξετίας* (Δαου κλῆ·) — ἡ πρὸς Β. τοῦ Ἀρακύνθου *Τριχωρίς* (Βρα χῶρι)· — καὶ ἡ πλησίον ταύτης *Λουσιμαχία*· πρὸς Δ ταύτης *Ἵρία* (λίμνη Ἀγγελοκάπτρου)· — ἡ ΒΔ. ταύτης *Γαλίτσα*· — ἡ πρὸς Β. ταύτης *Ῥίβιος*· — πρὸς Β. ταύτης *Ἀμβρακία* (Βάλτος)· — ἡ πρὸς Δ ταύτης *Τωρτούντιον* (Βουλγάρα)· — ἡ κατὰ τὰς Δ ὑπωρείας τοῦ Ἀρακύνθου *Κυρία* (Αἰτωλικόν)· — πρὸς Ν. ταύτης *Οὐρία* (λίμνη τοῦ Μεσολογγίου)· — ἡ πρὸς Δ. ταύτης *Μελλίτη* (Τρίκαρδος)· — ἡ εἰς τὰς ΝΑ. ὑπωρείας τοῦ Ἰαρνασσοῦ *Κωπαῖς* (Τοπόλια) ἡ πρὸς Α. ταύτης *Ἰλλίς*· αἱ ΒΑ. ταύτης *Ἄρμα καὶ Τροφία*.

Ἐν Πελοποννήσῳ ἡ Ν. καὶ ΝΑ. τῆς Κυλλήνης *Στυμφαλία*· — καὶ ἡ πρὸς Δ. ταύτης *Φειός*· — ἡ παρὰ τὴν ΒΔ. παραλίαν τῆς Πελοποννήσου *Ἀλη Τσαλιπῆ*· — ἡ πρὸς Ν. ταύτης *Κοτίκι*· — ἡ ἀκόμη νοτιώτερον *Λεχαιά*· — ἡ πρὸς Α. τοῦ Ἀκρωτηρίου Ἰγθύος *Μουρία*· — αἱ πρὸς Ν. ταύτης *Διγονιρινίτση* καὶ *Καϊάφα*, καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ἰθώμης ἡ *Τσεφερουμίνη*

15. **Ἑλη.** Ἐν τῇ ΒΔ. παραλίᾳ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου εἰς ἀπόστασιν 300 μέτρων ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὑπάρχουσιν ἔλη φέροντα σήμερον τὸ ὄνομα *Μύλοι* τοῦ *Ναυπλίου*, καὶ τὰ ὅποια οἱ ἀρχαῖοι ἐθεώρουν ὡς λίμνας, αἱ ὅποια εἶχον τὰ ὀνόματα *Ποιτίος*, *Ἀέρνα*, *Ἀμωμώνη* καὶ *Ἀλκονορία*.

76. **Θερμὰ καὶ μεταλλικὰ ὕδατα.** Εἰς πολλὰ μέρη τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ὑπάρχουσι θέρμαι,

καθώς και ἄφθονα και ἀξιόλογα μεταλλικά ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐμπεριέχουσι διαφόρων εἰδῶν συστατικά και ἔχουσι πολλὰς θεραπευτικὰς ιδιότητες. 53 τοιαῦται πηγαὶ εὐρίσκονται εἰς ὄλον τὸ βασίλειον, τῶν ὁποίων πολλὰὶ ἦσαν γνωσταὶ και εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

17. Προϊόντα. Ὅχι μικρὸν πλοῦτον ὄρυκτων ἐγκλείουσιν αἱ χῶραι τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας τὰ μεγάλα και πλούσια λατομεῖα ἦσαν ὀνομαστά και εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Ποικίλα και λευκὰ μάρμαρα και ἄφθονος ποικιλία ἄλλων διαφόρων λίθων ὑπάρχουσιν εἰς τὰς χῶρας ταύτας. Ἐξάγονται λαμπρὰ μάρμαρα, μυλόπετραι, σμύρις, γύψος, κίσσερις (ἐλαφρόπετρα), πυρόλιθον (τσακμακόπετραι), γρανίτης, ἀκόνας, κλπ.

Πρὸς τούτοις εἰς διάφορα μέρη εὐρίσκονται γαιάνορακες, πετρέλαιον, ἄσφαλτος και θεῖον καθὼς ἐπίσης και μεταλλεῖα μολύβδου, ἀργύρου, ψευδαργύρου χαλκοῦ, σιδήρου κλπ.

Φυτῶν μεγάλη ποικιλία ὑπάρχει εἰς τὰς χῶρας τῆς Ἑλλάδος· τὰ δὲ ἐκ τούτων κυριώτατα προϊόντα εἶνε δημητριακοὶ καρποὶ, σταφίδες, αἶνοι, ἔλαιον, σῦκα, διάφοραι ὀπῶραι, βάμβαξ, βελανίδια, καπνός.

Τὰ ἐν ταῖς χῶραις ταύταις ζῶα εἶνε ἐν γένει ἡμερα και ἀβλαβῆ, ὀλίγα δὲ μόνον ἄγρια θηρία εὐρίσκονται εἰς τοὺς δρυμῶνας τῶν ὀρέων.

Τὰ κατοικίδια πτηνὰ εἶνε ἄφθονα· εἰς τὰ ὄρη ζῶσι διάφορα εἶδη ἀετῶν, γῦπες πέρδικες κλπ. ἡ γλαυῆ

εύρίσκεται πανταχοῦ ὡς καὶ ἡ πρῶτος περιστέρα· ἡ ἀηδῶν ἀκούεται πανταχοῦ κελαδοῦσα· ἡ χελιδὼν, ὁ ἄγγελος τοῦ ἔαρος, ὁ γέρανος ὁ ἄγγελος τοῦ χειμῶνος τακτικῶς ἐπισκέπτεται τὰ μέρη ταῦτα.

Ἐκτὸς τῆς ἐχίδνης δηλητηριώδεις ὄφεις δὲν εὐρίσκονται εἰς τὰ μέρη ταῦτα, διότι τὰ λάχανα τῶν ὄρεων τῆς Ἑλλάδος ἐξασθενοῦσι τὸν ἰὸν τῶν ὄφειων.

Ποικιλία ἰχθύων ζῶσιν, ὡς καὶ ἄλλων ὑδροβίων ζῴων, ἐντὸς τῶν ἐλληνικῶν ὑδάτων.

Ἡ μέλισσα ὁ μεταξοσκώληξ εἶνε ἀφθοναί, ὡς καὶ πολλὰ φθοροποιὰ ἔντομα, καθὼς ἡ ἀκρίς κλπ.

18. **Θρησκεία** ἐπίσημος εἶνε ἡ τοῦ Ἀνατολικοῦ ὀρθοδόξου δόγματος· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλοὶ καθολικοί, διαμαρτυρούμενοι, ἔβραῖοι καὶ μωαμεθανοί.

19. **Γλῶσσα** λαλουμένη καὶ γραφομένη εἶνε ἡ νέα ἐλληνική, ἡ ὁποία εἶνε θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας.

20. **Δημοσία ἐκπαιδεύσεις.** Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει ἐν Πανεπιστήμιον εἰς τὸ ὁποῖον σπουδάζουσι καὶ ἐξέρχονται ἱεροκήρυκες, καθηγηταί, διδάσκαλοι, ἱατροί, δικηγόροι καὶ φαρμακοποιοί.

Ἐπάρχουσι 36 γυμνάσια· 1 πολυτεχνεῖον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξέρχονται μηχανικοί, γεωμέτραι, τηλεγραφεταί, ζωγράφοι, ξυλογράφοι, στενογράφοι, γλύπται κλπ.

Ἐπάρχουσι 4 διδασκαλεῖα ἀρρένων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξέρχονται οἱ δημοδιδάσκαλοι, ἀνά ἓν ἐν Ἀθήναις, ἐν

Γριπόλει, ἐν Λαρίτση καὶ ἐν Κερκύρα· τρία διδασκα-
λεῖα θηλείων, ἐν Ἀθήναις ἐν Κερκύρα καὶ ἐν Πάτραις·
2 γεωργικὰ σχολαί, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἀϊδινίῳ· 1
ὁδεῖον ἐν Ἀθήναις ἐντὸς τοῦ ὁποῦ σπουδαζουσιν οἱ νέοι
καὶ αἱ νέαι τὴν μουσικὴν. 327 ἑλληνικὰ σχολεῖα,
2000 δημοτικὰ σχολεῖα, πολλὰ γραμματοδιδασκαλεῖα
καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια· 2 στρατιωτικὰ σχολαί
καὶ μία ναυτικὴ.

21. Ἡ **βιομηχανία** ἐν Ἑλλάδι εἶνε ἀρκετὰ
ἐνεπτυγμένη· ὑπάρχουσι 108 ἐργοστάσια τὰ ὅποια
εργάζονται δι' ἀτμοῦ· τὰ πλεῖστα δὲ εἶνε ἐν Πειραιεῖ.

22. Τὸ **ἐμπόριον** εἶνε ἐπίσης ἀρκετὰ ἐκτετα-
μένον· ὀλίγοι μὲν εἶνε ἐν Ἑλλάδι οἱ μεγαλέμποροι,
ἀλλὰ πολλοὶ οἱ μικροέμποροι.

23. **Μέσα συγκοινωνίας** εἶνε σήμερον ἄφθονα:
Σιδηρόδρομοι, τροχιόδρομοι, ἀτμόπλοια, ἀμαξήτοί
ἁδοί, τηλέγραφοι κλπ.

24. **Πολίτευμα**. Εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶνε *Συν-
ταγματικὴ μοναρχία*, δηλ. ὑπάρχει βασιλεὺς, βουλή
ἡ ὅποια ψηφίζει τοὺς νόμους μετὰ τοῦ βασιλέως,
κυβέρνησις ἡ ὅποια ἐκτελεῖ τοὺς νόμους καὶ τὰ δια-
τάγματα τοῦ βασιλέως. Ἡ βουλή σύγκειται ἀπὸ
βουλευτὰς οἱ ὅποιοι ἐκλέγονται κατὰ τετραετίαν διὰ
λυστικῆς ψηφοφορίας.

25. **Ἐκκλησιαστικὴ διοίκησις**. Τὴν ἐκκλη-
σίαν τῆς Ἑλλάδος διευθύνει τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκ-
κλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημ. ἐκπαιδεύσεως μετὰ τῆς
Ἱερᾶς Συνόδου. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἀποτελεῖται ἀπὸ

5 ἄρχιερεῖς κατὰ σειρὰν ἐρχομένους ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἀρχιερέων τοῦ Κράτους· πρόεδρος δὲ αὐτῆς εἶνε ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ ἀρχιερεὺς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

26. **Δικαστήρια.** Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι 228 εἰρηνοδικεῖα, 7 πταισματοδικεῖα, 22 πρωτοδικεῖα, 5 ἐφετεῖα καὶ τὸ ἀνώτατον δικαστήριον ὁ Ἄρειος Πάγος.

27. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς δεκαεξὶ νομοὺς καὶ 442 δήμους.

28. **Πληθυσμὸς** 2200000 κάτοικοι. Προσέτι δὲ καὶ 200000 ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.

29. **Πόλεις** ἐπισημότεραι τῆς Ἑλλάδος εἶνε:

—οοοοοο—

Ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι.

α.) *Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.*

Αἱ Ἀθῆναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας καὶ τοῦ βασιλείου, καὶ ἔδρα μητροπολίτου. Ἐναὐτῇ ὑπάρχει τὸ Πανεπιστήμιον, ὁ Ἄρειος Πάγος, ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον, τρία εἰρηνοδικεῖα καὶ πταισματοδικεῖον· 4 γυμνάσια, ἓν Λύκειον, 7 ἑλληνικὰ σχολεῖα, καὶ πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα, νηπιαγωγεῖα καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἐξοχωτάτη πόλις τοῦ κόσμου εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς πολιτικῆς φιλοσόφους ῥήτορας καὶ ποιητάς. Κεῖται ἐν τῷ μέσῳ

τοῦ Κεκροπίου πεδίου μεταξύ δύο ἱστορικῶν λόφων τοῦ *Λυκαβητοῦ* πρὸς Β. καὶ τῆς *Ἀκροπόλεως* πρὸς Ν. καὶ μεταξύ δύο ἱστορικῶν ἐπίσης ποταμῶν, τοῦ *Ἰλισσοῦ* πρὸς Α. καὶ τοῦ *Κηφισοῦ* πρὸς Δ. τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος εἶνε σήμερον χεῖμαρρος, ὁ δὲ δεύτερος ἐντελῶς ξηρός. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἔξοχοι ἀρχαιότητες, ἤτοι κατεστραμμένα ἀρχαῖα μεγαλοπρεπῆ κτίρια, καὶ ἄλλα ὠραῖα καὶ σπουδαῖα ἀρχαῖα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐντὸς τριῶν μεγάλων μουσείων. Καὶ σήμερον δὲ ἔχει ὠραῖα κτίρια, ἐκ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὸ Πανεπιστήμιον, τὰ Ἀνάκτορα, ἡ Ἀκαδημία, τὸ Βουλευτήριον, ἡ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ κεντρικὸν μουσεῖον, τὸ Ἀρσάκειον, ἡ Ριζαίρειος Σχολή, τὸ Βαρβάκειον, αἱ δύο μεγάλαι οἰκίαι *Σχλημαν*, ἡ μεγάλη οἰκία Β. Μελά, τὸ δημοτικὸν θέατρον, τὰ Μπάγκια μέγαρα, τὸ Ἀβερόφειον μέγαρον τῆς Στρατιωτικῆς σχολῆς τῶν Εὐελπίδων, καὶ πολλὰ ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ καταστήματα καὶ οἰκοδομήματα. Εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, καθὼς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ἀρρένων Χατζῆ Κώστα καὶ τὸ Ἀμαλγεῖον ὄρφανοτροφεῖον τῶν θηλέων, βρεφοκομεῖον, πτωχοκομεῖον, φρεσκομεῖον, καὶ νοσοκομεῖα. Κάτοικοι δὲ 110 χιλιάδες.

Αἱ Ἀθηναὶ εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ· ἡ τυπογραφία εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη, ἡ βιβλιοδετικὴ, ἡ μαρμαρογλυπτικὴ, ζωγραφικὴ, φωτογραφία, ὑφαντουργία. Τὴν νύκτα φωτίζεται διὰ φωταερίου καὶ ἠλεκτρικοῦ φωτός.

Αἱ Ἀθηναὶ ἔχουσι περίξ πολλὰς τερπνάς ἐξοχὰς τῶν ὁποίων κυριώταται εἶνε ἐξῆς: πρὸς Β. ἡ Κυψέλη ὅπου ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔζη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ ἀείμνηστος ναύαρχος Κανάρης. Τὰ Πατήσια, τὸ Χαλάνδριον, τὸ Ἀμαρούσιον, ἡ Κηφισιά, τὰ Νέα Λιόσια, τὰ Σεπόλια, οἱ Ἀμπελόκηποι, ἡ Κολοκυνθοῦ. Ὅλαι δὲ αὗται αἱ ἐξοχαὶ συνδέονται μετὰ τῶν Ἀθηνηῶν διὰ σιδηροδρόμων καὶ τροχιοδρόμων.

Πειραιεὺς πρὸς Ν. τῶν Ἀθηνηῶν, πόλις παράλιος ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ μὲ 35 χιλιάδας κατοίκων. Ἀπ' αὐτῆς ἄρχονται οἱ σιδηροδρόμοι Ἀθηνηῶν, Πελοποννήσου καὶ Λαρίσσης. Ἔχει κάλλιστον φυσικὸν λιμένα, ὠραίαν προκυμαίαν, καλὰς οἰκοδομὰς, ἀξιόλογα ἐκπαιδευτήρια καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἐργοστάσια μετὰξῆς, νηματοποιεῖα, πανοποιεῖα, καθεκλοποιεῖα, ἀγγειοπλαστεῖα, σιδηρουργεῖα, μηχανουργεῖα, εὐρυτάτας καὶ εὐθυγράμμους ὁδοὺς, μεγάλας πλατεῖας καὶ ὠραίους περιπάτους.

Πρὸς Α. τοῦ Πειραιῶς ὑπάρχει ἡ ὠραία ἀκτὴ τοῦ Φαλήρου διηρημένον εἰς παλαιὸν καὶ νέον τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875 νὰ οἰκοδομηθῆται καὶ τῶρα εἶνε μικρὰ καὶ κομψὴ πόλις. Ἐκεῖ γίνεται ὁ ὠραιότερος περίπατος τῶν κατοίκων τοῦ Ἀστεως εἰς τὸν ὁποῖον μεταβαίνουν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἢ τοῦ τροχιοδρόμου καὶ δι' ἀμαξῶν.

Μέγαρα (6300 κ.) ἀρχαία πόλις, ἐκτισμένη ἐπὶ

λόφου. Οί Μεγαρείς ἔκτισαν τὸ Βυζάντιον. Ὁ τόπος παράγει σίτον ἔλαιον καὶ οἶνον. — **Θήβαι** (3200 κατ.) εἶνε πόλις ἀρχαιοτάτη· εἰς τὰς Θήβας ἐγεννήθη ὁ Ἡρακλῆς. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην κατώκησεν ὁ Κάδμος κτίσας καὶ τὴν Ἀκρόπολιν **Καδμείαν** — Εἶνε πατρὶς τοῦ Πινδάρου, Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. — **Λεθαδεΐα** (2500 κατ.) κεῖται ἐπὶ ἐκτεταμένῃ· εὐφόρου πεδιάδος ἢ ὁποῖα παράγει σίτον, ἀραβόσιτον καὶ πολὺν βῆμακα. Ὁ τόπος εἶνε νοσώδης. — **Σαλαμίς** (3600 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς ἐγένετο ἡ ἐνδοξος ναυμαχία μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. — **Ἀίγινα** (6000 κατοικοί) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Οἱ Αἰγινῆται ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν τὴν ἀγγειοπλαστικὴν καὶ τὴν σπογγαλιεῖαν. — Εἰς τὸν νομὸν τοῦτον κεῖνται καὶ αἱ ἐνδοξοὶ κωμοπόλεις Μαραθῶν καὶ Πλαταιαί.

β') Νομοὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος.

Λαμία πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος κειμένη εἰς τὸν Β Δ. μυχὸν τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, μεσόγειος πόλις μὲ 6000 κατοίκους· εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου· ἔχει γυμνάσιον ὀνομαστὰ δὲ τὰ ὠρατὰ τῆς καπνά. Πλησίον αὐτῆς κεῖνται αἱ περιώνυμοι **Θερμοπύλαι**, ὅπου ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 300 ἔπεσαν ἡρωικῶς μαχόμενοι.

Ἀταλάντη κειμένη εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ νομοῦ καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 2,500 κ. ἀσχολουμένων

εις τὴν γεωργίαν καὶ ποιμενικήν. — **Ἄμφισσα** (6,000 κάτ.) πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ ὀνομαστή διὰ τὰς ἐλαίας της. Πρὸς Β. ταύτης κείται ἡ Γραβιά, καὶ πρὸς Ν. οἱ *Δελφοί*. — **Λιδωρίκιον** κωμόπολις κατοικουμένη ὑπὸ 1000 κ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν ποιμενικήν.

Γαλαξειδίον (5,000 κ.) πόλις παράλιος· οἱ Γαλαξειδιῶται εἶνε ναυτικοί. Μὲ τὰ πλοῖά των συνέδραμον πολὺ τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνα.

γ'.) *Νομοὶ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας.*

Μεσολόγγιον τὸ καὶ ἠρωϊκὸν ἐπικαλούμενον διὰ τὴν δοξάν αὐτοῦ. παράλιος πόλις κειμένη μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν Ἀχελῷου καὶ Εὐήνου. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν οἱ τάφοι τοῦ Μάρκου Βότσαρη τοῦ Λόρδου Βύρωνος μετὰ τοῦ ὠραίου ἀνδριάντος καὶ ἄλλων γενναίων ἀνδρῶν. Εἶνε ὀνομαστή ἡ πόλις αὕτη διὰ τὰ ὠραῖα αὐγοτάραχα καὶ τοὺς ἰχθύς· Ὑπάρχουσι πολλὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ δύο μεγάλαι ἀλικαί. Ἐν τῇ λιμνοθαλάσῃ Μεσολογγίου ὑπάρχουσι πολλὰ νησίδια τῶν ὀπίστων πηρίφημα διὰ τὴν δοξάν αὐτῶν εἶνε τὰ ἱστορικά *Βασιλάδιον* ἢ *Κλεισόβα* καὶ τὸ *Αἰτωλικόν*. εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου, ἔχει γυμνάσιον λαμπρὸν παρθηναγωγεῖον (Ξενοκράτειον.) Εἶνε πατρὶς ὅ μὲχρι τοῦδε πρωθυπουργῶν, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ ἔχει 7500 κατοίκους. Συνδέεται μετὰ τῆς

Δυτ. Ἑλλάδος καὶ τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου διὰ σιδηροδρόμου. Κοσμεῖται δὲ ἀπὸ πολλὰ ἔθνη καὶ ἔργα τῶν ὁποίων ὠραιότατον εἶνε μακρὰ ὁδὸς ἐπὶ 1 ὥραν ἐντὸς τῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ νησιδίου Τουρλίδος.

Ἄργεῖον πόλις ἐμπορικῆ. Κεῖται ἐπὶ εὐφύρου πεδιάδος ἣτις παράγει οἶνον, ἔλαιον, σταφίδα καὶ πολὺν καὶ ὄνομαστὸν καπνόν· τρέφει δὲ καὶ πολλὰ ποίμνια. — **Καρπενήσιον** μικρὰ καὶ ὄρεινὴ πόλις μὲ 1800 κ. Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ ἑστὶς *Κεφαλοβρυσον* ἔνθα ἐφρονεῦθη ὁ Ἀθανάσιος Διάκος. **Βόνιτσα** (2200 κατ.) μὲ ἰσχυρὸν φρούριον. — **Κραθασαραῶς** (2200 κατ.) ἐπὶ τοῦ μυχῷ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. — **Ναύπαικος** (2300 κ.) ἐπὶ τῶν παραλίῶν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου· ἔχει ὀχυρὸν φρούριον.

Ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ.

α.) Νομὸς Λαρίσης.

Λάρισα πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Λαρίσης κειμένη πλησίον τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ μὲ 15000 κατοίκους, μεσόγειος πόλις. Ἐδρα μητροπολίτου, πρωτοδικεῖου καὶ ἐφετεῖου, ἔχει γυμνάσιον καὶ διδασκαλεῖον ἀρρένων, συνδέεται μετὰ τῆς παραλίας (Βόλου) διὰ σιδηροδρόμου καὶ πρόκειται νὰ συνδεθῇ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Μακεδονίας δι' ἄλλου μεγάλου σιδηροδρόμου, τῶρα κατασκευαζομένου.

Τύρανος κατοικουμένη υπό 5300 κ. ασχολουμένων εις τὴν γεωργίαν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἑλληνικὴ σχολὴ εἰς τὴν ὁποίαν ἐσπούδασαν καὶ ἐδίδαξαν πολλοὶ σοφοὶ ἄνδρες τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὁ Κούμας καὶ ἄλλοι. — **Ἄγυιὰ** (2,000 κ.) κειμένη ἐπὶ τῶν Ν. ὑπορείων τῆς Ὀσσης ἐπὶ τοῦ καταφύτου *Δωτίου πεδίου*. — **Βόλος** (11000 κ.) πόλις ἐμπορικωτάτη κειμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου· ἔχει καλὰς οἰκοδομὰς καὶ εὐθείας ὁδοὺς. Πρὸς Α. τοῦ Βόλου κεῖται τὸ Πήλιον ὄρος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου κεῖνται τὰ χωρία, Ζαγορά, Πορταριά, Μακρυνίτσα κλπ. κατοικούμενα ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐργατικῶν καὶ φιλοπατριδῶν. Πλησίον τοῦ Βόλου κεῖται τὸ *Βελεσιῆνον* (Φερραὶ) πατρὶς τοῦ **Ρήγα**. **Φάρσαλος** (3,000 κατ.) ἔνθα εὐρίσκονται καὶ πολλὰ μνημεῖα. — **Ἄλμυρός** κειμένη ἐπὶ τῆς εὐφόρου πεδιάδος ἔνθα ἀκμάζει ἡ καπνοφυτεία.

Πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται ὡς καὶ ἄλλαι μικρότεραι συνδέονται διὰ σιδηροδρόμου.

6'.) *Νομὸς Τρικκάλων.*

Τρίκαλα πρωτεύουσα τοῦ ὁμώνυμου νομοῦ μεσόγειος πόλις συνδεομένη μετὰ τῆς Λαρίσσης διὰ σιδηροδρόμου· κεῖται πλησίον τοῦ Πηνειοῦ εἶνε ἔδρα ἐπισκόπου καὶ Πρωτοδικείου, ἔχει Γυμνάσιον καὶ 6,300 κ.

Καλαμπάκια (1000 κ.) περιφημος διὰ τὴν λαμ-

πρὸν μάχην μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων κατὰ τὸ 1854. πλησίον τῆς Καλαμπάκας καὶ ἐπὶ ἀποτόμων βράχων κεῖται ἡ μονὴ τῶν *Μετεώρων*. **Καρδίτσα** (7,000 κατ.) κειμένη ἐπὶ εὐφοροῦ πεδιαδος. Πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται συνδέονται διὰ σιδηροδρόμου.

Ἐν τῇ Ἑπιείρῳ.

Νομὸς Ἄρτης.

Ἄρτα πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, πόλις μεσόγειος πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἀρχαία μεγαλοπρεπῆς γέφυρα διὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ ἡ πόλις μὲ τὴν ἀντίπεραν ὄχθην ὅπου ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ κτήματα. Εἶνε ἔδρα μητροπολίτου καὶ πρωτοδικείου, ἔχει γυμνάσιον καὶ 7,000 κατοίκους.

Ἄγναντα κωμόπολις ὄρεινῃ· ἔχει 1200 κ.

Ἐν τῇ Πελοποννήσῳ.

α.) *Νομὸς Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος.*

Πάτραι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, κειμένη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Ρίου. Μεγάλῃ ἐμπορικῇ καὶ βιομηχανικῇ πόλις μὲ 35 χιλιάδας κατοίκους. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ἔδρα ἀρχιεπισκόπου, ἐφετείου καὶ πρωτοδικείου, ἔχει δύο γυμνάσια, πέντε ἑλλ. σχολεῖα, ἑπτὰ δημοτ. σχολεῖα ἀρρένων καὶ τέσσαρα θηλέων· παράρτημα τῆς ἐν Ἀθήναις Φιλεκαπαιδευ-

τικῆς Ἑταιρίας καὶ πολλὰ ἄλλα ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἔχει τεχνητὸν λιμένα. Συνδέεται μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου. ἔχει εὐρυχωροὺς καὶ εὐθυγράμμους ὁδοὺς, ὠραίας πλατείας, θέατρον καὶ τερπνὰς ἐξοχάς. Ἐν αὐτῇ ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ὁ τῶν ἀποστόλων πρωτόκλητος Ἀνδρέας. Ἐξάγει πολλὴν κορινθιακὴν σταφίδα.

Ἀἴγιον (Βοστίτσα,) πόλις ἐμπορικὴ κειμένη ἐπὶ τῆς ὀξείας παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, καὶ ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς· ἔχει γυμνάσιον καὶ ἐξάγει τὴν ἀρίστην κορινθιακὴν σταφίδα. μὲ 7000 κατοίκους. Ἔχει πάθη πολλάκις ἀπὸ σεισμούς. Κατωτέρω ταύτης κεῖται ἡ ὄνομαστή διὰ τὰ ἐν αὐτῇ Ἅγια Πάθη τοῦ Ἰ. Χριστοῦ μονῆ τῶν Ταξιαρχῶν.

Πύργος ἐμπορικὴ μεσόγειος πόλις κειμένη πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς παραλίας μὲ τὴν ὅποιαν συνδέεται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου Κατακώλου. εἶνε ἡ πρωτεύουσα πόλις τῆς Ἡλείας καὶ κεῖται πλησίον τῆς ἀρχαίας Ὀλυμπίας ὅπου ἐγένοντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Συνδέεται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Κατακώλου. Ἔχει γυμνάσιον πρωτοδικεῖον κλπ. καὶ 9300 κατοίκους.

Καλάβρυτα πρὸς τὰ ΒΔ. τῶν Ἀροανείων κατοικουμένη ὑπὸ 1300 κ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ποιμενικήν. Ἡ πόλις θὰ ἐνωθῆ δι' ὁδὸν τωτοῦ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Διακοφτοῦ. Πλησίον

τῶν Καλαβρύτων κείνται αἱ δύο ὀνομασταὶ μοναί,
τοῦ *Μεγάλου Σπηλαίου* καὶ τῆς *Ἁγίας Λαύρας*.

β'.) *Νομὸς Μεσσηνίας.*

Καλάμαι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Μεσσηνίας· πό-
λις κειμένη ὀλίγον μακρὰν τῆς παραλίας τοῦ μυ-
γοῦ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου· ὀνομαστή διὰ τὰ
ῥαῖα σῦκά της. εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ πρω-
τοδικεῖου, ἔχει γυμνάσιον· εἶνε μία τῶν ἐμπορικῶν καὶ
βιομηχανικῶν πόλεων τοῦ βασιλείου· ἔχει 9000 κατ.

Νησίον (6,000 κ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Πα-
μίσου· ὁ τόπος εἶνε εὐφορώτατος, παράγει σταφίδα,
σίτον, αἶνον, ἔλαιον, σῦκα κλπ. — **Πύλος** (Νεόκα-
στρον ἢ Ναβαρῖνον) πατρὶς τοῦ Νέστορος· ἔχει ἀσφα-
λέστατον λιμένα ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατεστράφη ὁ
Τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν τριῶν συμμα-
χῶν δυνάμεων, Ἑλλάδας, Γαλλίας καὶ Ῥωσίας.
ἔχει 2500 κατ. — Ἀπέναντι ταύτης κείται ἡ νῆσος
Σφακτηρία. — **Κυπαρισσία** (4,000 κατ.) ἀπέ-
χουσα 20 λ. τῆς θαλάσσης· ὁ τόπος εἶνε εὐφορος,
παράγει σταφίδα, σίτον, αἶνον, ἔλαιον κλπ. — **Ἄν-
δρίτσεινα** μὲ ἐξαίρετον βιβλιοθήκην· ἔχει 2100
κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτρο-
φίαν.

γ'.) *Νομὸς Λακωνίας.*

Σπάρτη πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Λακωνίας· μεσό-
γειος πόλις κειμένη πλησίον τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα· ἔδρα

ἀρχιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου· ἔχει γυμνάσιον, ἀξιόλογα μεταξοκλωστήρια καὶ καλὰς οἰκίας, κανονικὰς ὁδοὺς καὶ λαμπρὸν ὄρζοντα. Εἶνε πατὴρ τοῦ Λυκούργου, τοῦ Λεωνίδα καὶ ἄλλων ἐνδοξῶν ἀνδρῶν. Ἔχει δὲ 4200 κατ.

Γύθειον ἐπίκειται τῆς Σπάρτης κειμένη ἐπὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου καὶ ἐπὶ θεσεως βραχυῶδους· εἶνε ἐμπορικὴ πόλις καὶ τὸ ἐμπορικὸν κέντρον ὀλοκλήρου τοῦ Νομοῦ. Ἔχει 2000 κατ. —

Ἄρεόπολις μὲ (1200 κ.) ἀσχολουμένη, εἰς τὴν γεωργίαν· ὁ τόπος εἶνε ἀφορώτατος καὶ οἱ κάτοικοι ἀπέρχονται εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος ὅπως οἰκονομήσωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Εἶνε ἄνθρωποι ὀλιγαρκεῖς καὶ φλέγονται ὑπὸ πατριωτισμοῦ καὶ διατηροῦσιν ἀκμαῖον τὸ γενναῖον φρόνημα τῶν Σπαρτιατῶν. — **Μολαῖοι** μὲ 1500 κατ. κειμένη εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Νομοῦ.

δ'.) *Νομοὶ Ἀρκαδίας.*

Τρίπολις πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας μεσόγειος ὄρεινὴ ἀλλὰ ὑγιεινὴ πόλις· κεῖται εἰς τὰς Α. ὑπὸ ὑψείας τοῦ ὄρους Μαινάλου· εἶνε ἕδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου· ἔχει γυμνάσιον καὶ διδασκαλεῖον ἀρρένων καὶ διέρχεται δι' αὐτῆς ὁ σιδηρόδρομος Πελοποννήσου. Κατοίκους ἔχει 11000.

Πλησίον τῆς Τριπόλεως κεῖται τὸ χωρίον *Βαλιτέτσι* ὀνομαστὸν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ διὰ τὴν ἐναυτῶ συμβῆσαν μάχην μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων. —

Μεγαλόπολις κειμένη ἐπὶ τῆς ὀμωνύμου πε-

διάδος, ἐξ ἧς πηγάζει ὁ Ἄλφειός. Εἶνε πατρὶς τοῦ ἐνδοξοῦ Φιλοποίμενος καὶ ἔχει 1500 κατ. — **Δημητσάνα** πατρὶς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Γερμανοῦ· ἔχει 2500 κατοίκ. Ἀρχαιότερον εἶχε σχολεῖον ἐν ᾧ πολλοὶ ἐπίσημοι ἄνδρες ἐσπούδασαν, καὶ ἐπίσημον βιβλιοθήκην ἣτις κατεστράφη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. — **Λεωνίδειον** (2,000 κάτ.) ἐκτισμένον ἐπὶ πεδιάδος καταφύτου ἀπὸ διάφορα δένδρα ὀπωροφόρα, ἐλαίας, λεμονέας πορτοκαλλέας κλπ.

ε.) *Νομὸς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.*

Ναύπλιον πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας συνδεομένη μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου· ἔχει γυμνάσιον, ἐφετεῖον, πρωτοδικεῖον· παράλιος πόλις μικρά· εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου. Εἶνε ἡ πρῶτη πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου· ἔχει φρούρια ὄχυρά καὶ 5400 κατ. Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ **Πρόνοια** ὅπου κατῴκει ὁ κυβερνήτης Ἰ. Καποδίστριας.

Ἄργος πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ ἐπίσημος τὸν παλαιὸν καιρὸν· κεῖται ἐπὶ εὐφόρου πεδιάδος τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Ἰναχος. ἔχει 10000 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν, ποιμενικὴν καὶ νηματοουργίαν. Πρὸς Β. τοῦ Ἄργους ἔκειντο αἱ πολὺχρσοι Μυκῆναι.

Κόρινθος κειμένη εἰς τὸ τέλος καὶ εἰς τὴν δεξιὰν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. ἔχει γυμνάσιον, εὐρυχώρους καὶ εὐθυγράμμους ὁδοὺς καὶ σχετικῶς ὀλίγας οἰκίας ἀραιῶς ὑποδομημένας· εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ

ἔχει πολλάκις πάθη ἀπὸ σεισμούς· κατοίκους δ' ἔχει 3100. — **Σπέτσαι** ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἔχει 6000 κατοίκους. — Ὑδρα (6500 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Αἱ νῆσοι αὗται εἶνε πετρώδεις οἱ δὲ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ σπογγαλίαν. Οἱ Σπετπιῶται καὶ Ὑδραῖοι εἶνε ἀτρόμητοι ναῦται καὶ διέπρεψαν κατὰ τὴν Ἑλλην. ἐπανόστασιν. **Πόρος** (4500 κ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. **Κύθηρα** ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου κειμένης πρὸς Ν. τοῦ Μαλέα.

Εἰς τὰς Ἰονίους νήσους.

α) *Νομὸς Κερκύρας.*

Κέρκυρα πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε πολὺ φιλόμουσοι. Ἔχει 19,000 κατ. Εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου, πρωτοδικείου καὶ ἐφετείου, ἔχει γυμνάσιον καὶ διδασκαλεῖον, ἐν ἀρρένων καὶ ἐν θηλέων, ὀχυρὰ φρούρια, εὐρύχωρον λιμένα, δημοσ. βιβλιοθήκην καὶ σωφρονιστήριον. Ἐκεῖ ὑπάρχει τὸ σептὸν λείψανον τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος καὶ ἡ ἔπαυλις μετὰ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Βασιλέως.

Γαστούριον ἔχουσα 1100 κ. — **Γάϊος** (400 κ.) ἐπὶ τῆς πετρώδους καὶ ἀνύδρου νήσου τῶν Παξῶν ἧτις παράγει περίφημον ἔλαιον. **Λευκάς** (5,500 κατ.) ἔχει γυμνάσιον καὶ πρωτοδικεῖον καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου καὶ ἡραιστειώδους νήσου ἧτις παράγει ἀξιόλογον οἶνον καὶ ἔλαιον.

β) Νομός Κεφαλληνίας.

Ἀργοστόλιον πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Κεφαλληνίας με 9,500 κατοίκ. Εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου, ἔχει γυμνάσιον, θέατρον, δημοτικὴν ἀγοράν, ἀτμοκίνητον ἐργοστάσιον καὶ καλὸν λιμένα. — Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἁγ. Γερασίμου, ἐν ἣ σώζεται τὸ σεπτὸν αὐτοῦ λείψανον.

Ληξούριον εἰς τὰ δυτικὰ τῆς νήσου· ἔχει γυμνάσιον διατηρούμενον τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ μακαρίτου Πετρίτση καὶ 5,800 κατ.

Αἰγιαλὸς παρὰ τὴν ἀρχαίαν Σάμην ἔχουσα 800 κ.

Ἰθάκη, πατρίς τοῦ Ὀδυσσεως, ἐπὶ τῆς νήσου Ἰθάκης· ἔχει καλὸν λιμένα, ναυπηγεῖον, ἑλλην. καὶ δημ. σχολεῖον, παρθεναγωγεῖον καὶ 3700 κ. Παράγει αἶνον ἐξαιρετον, ἔλαιον κλ. καὶ εἶνε ἔδρα ἐπισκόπου.

γ) Νομός Ζακύνθου.

Ζάκυνθος πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ ἔχει κατοίκους 17,000 εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου, καὶ πρωτοδικείου, κατέχει δὲ τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγ. Διονυσίου καὶ ἔχει γυμνάσιον, βιβλιοθήκην, ἀξιολόγους ναοὺς, νοσοκομεῖον ὀρφανοτροφεῖον, γηροκομεῖον, λέσχας, εὐρείας ὁδοὺς καὶ 4 ἀτμοκίνητα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια.

Εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους,

α) Νομός Εὐβοίας

Χαλκὴς πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Εὐβοίας ἐπὶ τοῦ Εὐρίπου πορθμοῦ με 9,000 κατοίκους, εἶνε ἔδρα ἀρ-

χιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου, καὶ ἔχει γυμνάσιον καὶ ἓν ἀτμοκίνητον ἐργοστάσιον.

Ξηροχώριον ἔχει 3,100 κ. καὶ εἶνε περίξ κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶν καὶ ἄλλων δένδρων. — **Κύμη** (4,400 κ.) παράγει καλὸν μαῦρον οἶνον καὶ γαϊάν θρακας. — **Σκόπελος** ἐπὶ ὁμωνύμου νήσου· παράγει διαφόρους ὀπώρας καὶ ἔχει 4,000 κ.

β'.) Νομὸς Κυκλάδων

Ἐρμούπολις ἐπὶ τῆς νήσου Σύρου, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Κυκλάδων μὲ 23,000 κατ. εἶνε ἔδρα ἀρχιεπισκόπου καὶ πρωτοδικείου, ἔχει γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, προσέτι 9 ἀτμοκίνητα ἐργοστάσια. Εἶνε πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ ἔχει πολλὴν ἐμπορικὴν ναυτηλίαν.

Κέως ἐπὶ τῆς ὁμων. ὄρεινῆς νήσου παράγουσα οἶνον ἐξαίρετον καὶ βαλανίδια· ἔχει 4.000 κ. καὶ εἶνε πᾶν τρίς πολλῶν ἐξόχων ἀνδρῶν. — **Ἄνδρος** (2100 κ.) ἐπὶ τῆς εὐφρωτάτης νήσου Ἄνδρου. Παράγει ἔλαιον οἶνον, σῦκα, λεμόνια κλπ. — **Ἰθῆνος** (2400 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμων. νήσου ἔνθα καὶ ὁ διάσημος ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας. **Νάξος** (2000 κ.) ἐπὶ τῆς νήσου Νάξου· παράγει ἀφθόνους ὀπώρας καὶ τὸ δρυκτὸν *Σμύρις*. **Θήρα** (1000 κ.) ἐπὶ τῆς εὐφόρου νήσου Θήρας ἣτις ἔχει καὶ θειοῦχα μεταλ. ὕδατα. — **Μήλος** ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου ἣτις παράγει οἶνον ἐξαίρετον καὶ ὀπώρας, ἔχει λαμπρὸν λιμένα, ὀρυκτά, καὶ τοὺς ἀρίστους πρῶρεϊς τῆς Μεσογείου.

Ἐάν υπάγη τις πρὸς βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος θὰ εὔρη τὴν Εὐρωπαϊκὴν τουργίαν τῆς ὁποίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶνε:

1. **Θεσσαλονίκη** (*) εἰς τὸ βάθος μεγάλου φυσικοῦ λιμένος εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος· ἔχει 150,000 κατοίκους, καὶ εἶνε ἔδρα νομάρχου, μητροπολίτου, ἐφετείου καὶ πρωτοδικείου· ἔχει πολὺν ἑλληνικὸν πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος διατηρεῖ διδασκαλεῖον, γυμνάσιον, ἀνώτερον παρθεναγωγεῖον, δημοτικὰς σχολὰς καὶ νοσοκομεῖον. Ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Ἀγ. Δημητρίου εἰς τὸν ὁμώνυμον ναόν, ὁ ὁποῖος ἔχει μετασχηματισθῆ εἰς τζαμίον.

2) **Κωνσταντινούπολις** (**). Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μεταβαίνομεν διὰ θαλάσσης πλέοντες τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε εἰς ὠραιότητα τῆσιν, ὥστε θεωρεῖται ἡ μοναδικὴ τῆς οἰκουμένης πόλις. Εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ ἑπτὰ λόφων καὶ διὰ τοῦτο λέγεται *ἐπτάλοφος*. Ἀρχαιότερον ἐλέγετο Βυζάντιον, ἀπὸ τὸν θεμελιωτὴν αὐτῆς Βύζαντα τὸν Μεγαρέα (657 πρὸ Χριστοῦ.) Ἀπὸ δὲ τοῦ 330 μ. χ. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἔκαμεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ τὴν ὠνόμασε Κωνσταντινούπολιν καὶ νέαν Ῥώμην. Τὴν 29 Μαΐου τοῦ

(*) Σημ. πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας. — (**) Πρωτεύουσα τῆς Θράκης.

Ὁ διδάσκαλος θὰ δείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐν τῇ χάρτῃ τῆς Εὐρώπης τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουργίαν καὶ τὰς θέσεις τῶν κυριωτέρων αὐτῆς πόλεων.

1453 ημέραν τρίτην ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Περίφημος εἶνε ἐν αὐτῇ ὁ Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ὁ ὁποῖος ἔγεινε τουρκικὸν τζαμίον.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μένει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἀπὸ ἐκεῖ δὲ ἔρχεται τὸ Ἅγιον Μύρον, τὸ ὁποῖον κατασκευάζεται εἰς τὰ πατριαρχεῖα. Ἡ πόλις ἔχει 1,000,000 κατοίκους, καὶ πολλὰ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια· οἶον, τὴν Μεγάλην Σχολὴν τοῦ Γένους, τὸ Ζάππειον, τὴν Παλλάδα, καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα.

3. **Φιλιππούπολις** (α) ἐμπορικὴ πόλις, ἔχει 35,000 κ. καὶ ἑλλην. ἐκπαιδευτήρια.

4. **Σόφια** (β) πόλις δχυρωτάτη μὲ 30,000 κ.

5. **Κετίγγη** (γ) ἐπὶ ὄρεινης θέσεως, μὲ 4,000 κ.

6. **Βελιγράδιον** (55 χιλ. κ.) ἔχει πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ κατώτερα ἐκπαιδευτήρια. (*)

7. **Βουκουρέστιον** (220 χιλ. κ.) καὶ **Ίάσιον** (90 χιλ. κ.) ἀμφότεραι ἔχουσι πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια. (**)

8. **Σεράγεβον** μὲ (25 χιλ. κ.) καὶ **Μοστάρη** μὲ (15 χιλ. κ.) (***)

(α) ἐκτίσθη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοσ· εἶνε πρωτ. τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλλίας. — (β) πρωτ. τῆς Βουλγαρίας. — (γ) πρωτ. τοῦ Μαυροβουνίου. — (*) πρωτ. τῆς Σερβίας. — (**) πρωτ. τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. — (***) πρωτ. τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης.

9. **Σκόδρα** (*) με 10 χιλ. κατ.

10. **Ίωάννινα** μεσόγειος πόλις κειμένη ἐπὶ εὐφώρου ὄροπέδιου, εἶνε ἔδρα νομάρχου, μητροπολίτου ἐφετείου καὶ πρωτοδικείου καὶ ἔχει 30 χιλ. κατοίκους. Ὁ ἐν αὐτῇ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς συντηρεῖ γυμνάσιον ἔχων ἀξίαν λόγου βιβλιοθήκην, ἱερατικὴν σχολήν, προσέτι νοσοκομεῖον, γηροκομεῖον, πτωχοκομεῖον καὶ ὄρφανοτροφεῖον. (**)

11. **Ἑλασσὼν** ἐν εὐφορωτάτῳ πεδίῳ με 1,500κ. (β)

Τὸ Ὄθωμανικὸν Κράτος δὲν ἔχει μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην χώρας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὸ πλησιέστερον εἰς ἡμᾶς μέρος λέγεται *Μικρὰ Ἀσία* εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχουσι πόλεις κατοικούμεναι ὑπὸ πολλῶν ἑλλήνων. Ἐπισημοτέρα τούτων εἶνε ἡ **Σμύρνη** πόλις παράλιος εἰς τὴν ὁποίαν μεταβαίνομεν διαπλέοντες τὸ Αἰγαῖον πέλαγος· κεῖται εἰς τὸ βάθος κόλπου καὶ ἔχει τεχνητὸν λιμένα. Κατοικεῖται ὑπὸ πολλῶν Τούρκων, Ἑλλήνων, Ἑβραίων, Ἀρμενίων καὶ ἄλλων ἐθνικοτήτων. Εἶνε ἐμπορικωτάτῃ πόλις καὶ ἐξάγει παντοειδῆ ἐμπορεύματα, κυριώτατα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ σταφίς καὶ τὰ σῦκα. Ἔχει 200,000 κατοίκους τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι εἶνε σχετικῶς οἱ Ἕλληνες· εἶνε ἔδρα νομάρχου, μητροπολίτου, ἐφετείου καὶ πρωτοδικείου. Ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς σνητηρεῖ μεγάλα καὶ λαμπρὰ ἐκπαιδευτήρια, τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν ἔχει

(*) πρωτ. τῆς Ἀλβανίας. — (**) πρωτ. τῆς Ἡπείρου. —
(β) πρωτ. τῆς Θεσσαλίας.

ἡ Εὐαγγελικὴ Σχολὴ ἡ ὁποία περιλαμβάνει τέλειον γυμνάσιον μὲ 6 τάξεις καὶ πολλὰς δημοτικὰς σχολὰς, βιβλιοθήκην καὶ μουσεῖον· προσέτι ἔχει πολλὰ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, λέσχας, σωματεῖον καὶ ἀγαθοεργὰ καταστήματα. Ἔχει ὠραία προάστεια καὶ λαμπρὰς ἐξοχάς.

Ἱερουσαλήμ ἢ καὶ Ἀγία ὀνομαζομένη, εἶνε ὀνομαστὴ ἐν τῇ ἱερᾷ ἱστορίᾳ, ἔχει 45,000 κ. καὶ τὸν *ναδὸν τοῦ Παναγίου τάφου*, ὅστις περιέχει πάντας τοὺς τόπους τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως. Εἶνε ἔδρα πατριάρχου· περίξ ταύτης κεῖται τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν καὶ πρὸς Ν. ἢ *Βηθλεέμ* καὶ πολλαὶ ἄλλαι ὀνομασταὶ πόλεις.

Πλησίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κεῖνται καὶ πολλαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουσιν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος ἐκτὸς τῆς Κύπρου ἢ ὁποῖα ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ τῆς Σάμου ἢ ὁποῖα εἶνε Ἡγεμονία ἔχουσα ἰδίαν νομοθεσίαν καὶ πληρῶνους μόνον φόρον εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ἐπισημότεραι τῶν νήσων τούτων εἶνε τὰ ἱστορικὰ *Ψαρά*, ἡ εὐφωρωτάτη *Χῖος* ἔχουσα 70 χ. κ. *Λέσβος* ἢ *Μυτιλίνη* μὲ 80 χ. κ. *Ρόδος*, *Πάτμος*, *Κῶς*, *Κάρπαθος*, καὶ ἡ εὐφωρωτάτη καὶ μεγίστη τῶν ἑλλην. νήσων *Κρήτη*, ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 300 χ. κ. διακρινομένους διὰ τὴν φιλελευθερίαν καὶ γενναιότητά των.

Τ Ε Λ Ο Σ .

Β Ο Η Θ Η Μ Α Τ Α .

Ἄριστον βοήθημα διὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Δημ. Ι. Ὀλυμπίου καθηγητοῦ ἐν τῷ διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν ἐκδοθὲν ἰδίᾳ χάριντων κ. διδασκάλων Ἐχειρίδιον Γεωγραφίας.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ο "ΦΟΙΝΙΞ,,

Π. ΕΥΜΟΡΦΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ

ΕΞΕΔΩΘΗΣΑΝ ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΥΠΟ

ΜΕΛΕΑΓΡΟΥ ΚΑΛΥΔΩΝΙΟΥ

-
- 1) Βιβλίον ἀπαγγελίας τεύχος Α'. . . Δραχμ. 1
 - 2) Ἀριθμητικαὶ ἀσκήσεις τευχ. Δ'. . . » 1
 - 3) Μικρὰ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος
τεύχος Α'. . . » 0,70

Τιμᾶται λεπτ. 70.
